

SMERNICE IN PRIPOROČILA ZA AMBICIOZNE NAČRTE ZA OBNOVO NARAVE

#RESTORENATURE

Avtorica tega poročila je Gabrielle Aubert (IEEP), prispevali pa so tudi Evelyn Underwood (IEEP), Sabien Leemans (WWF European Policy Office), Sofie Ruysschaert (BirdLife Europe and Central Asia) in Ioannis Agapakis (ClientEarth). Dodatne nasvete so prispevali Kaley Hart in Kenny Meganck (IEEP) ter Sergiy Moroz (Evropski urad za okolje).

ZAHVALE

Avtorji se želijo zahvaliti češkemu združenju za mednarodne zadeve (AMO), flamski agenciji za naravo in gozdove (ANB) ter belgijski koaliciji za biotsko raznovrstnost za njihov prispevek, sodelujočim kolegom udeleženi organizacij pa za njihovo podporo ter strokovne nasvete.

O INŠTITUTU ZA EVROPSKO OKOLJSKO POLITIKO (IEEP)

Inštitut za evropsko okoljsko politiko je možganski trust za trajnostnost s pisarnami v Bruslju in Londonu. Kot neprofitna raziskovalna organizacija z več kot 40 leti izkušenj smo zavezani k temu, da po vsej EU in po svetu spodbujamo učinkovito in z dokazi podprto trajnostno politiko. Če želite izvedeti več, obiščite: <https://ieep.eu/>.

O KAMPANJI #RESTORENATURE

V kampanji **Restore Nature**, ki jo koordinirajo Evropski urad za okolje, Birdlife Europe in Central Asia, WWF European Policy Office in ClientEarth, sodeluje več kot 200 nevladnih organizacij in raznovrstnih deležnikov, kot so podjetja, znanstveniki in aktivisti, ki se skupaj zavzemajo za uredbo EU o obnovi narave. Med kampanjo je bilo s podporo organizacij, kot sta Avaaz in WeMove, zbranih skoraj 1,2 milijona podpisov in sporočil državljanov, ki so odločevalce pozvali, naj to uredbo sprejmejo.

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or CINEA. Neither the European Union nor CINEA can be held responsible for them.

To poročilo je oblikovala Marie Melvin, www.marie-melvin.com.

KAZALO

4

POVZETEK

6

RAZDELEK 1 – UVOD: POVZETEK O NACIONALNIH NAČRTIH ZA OBNOVO NARAVE IN POMEN VKLJUČEVANJA V PROCESU NAČRTOVANJA

8

RAZDELEK 2 – POT DO USPEŠNEGA IZVAJANJA

- 8 Korak 1: priprava nacionalnih načrtov za obnovo narave
- 8 Korak 2: priprava in predložitev osnutkov načrtov
- 9 Korak 3: ocenjevanje in dokončanje načrtov
- 9 Korak 4: pregled načrtov

10

RAZDELEK 3 – PRAVNE OBVEZNOSTI IN NACIONALNI NAČRTI ZA OBNOVO NARAVE

- 10 Korak 1: priprava nacionalnih načrtov za obnovo narave
- 10 Kaj morajo storiti države članice?
- 15 Kako lahko države članice podprejo pripravo nacionalnih načrtov za obnovo narave?
- 15 Korak 2: priprava osnutkov načrtov za obnovo narave
- 15 Kaj morajo države članice vključiti v nacionalne načrte za obnovo narave?
- 24 Za katere izjeme (odstopanja) lahko države članice zaprosijo?
- 26 Korak 3: ocena in dokončanje načrtov za obnovo narave

27

RAZDELEK 4 – POMEN SKLADNOSTI POLITIK

- 27 Korist nacionalnih načrtov za obnovo narave za druge okoljske politike
- 27 Politike, pomembne pri pripravi in osnovanju načrtov za obnovo narave
- 28 Direktiva o energiji iz obnovljivih virov
- 30 Skupna kmetijska politika
- 31 Skupna ribiška politika
- 32 Druge pomembne politike

35

RAZDELEK 5 – POVZETEK PRIPOROČIL ZA USPEŠNO NAČRTOVANJE OBNOVE NARAVE

36

VIRI

38

PRILOGE

- 38 Priloga I – Zbirna razpredelnica pravnih zahtev (členi 4 do 13)
- 40 Priloga II – Prikaz časovnice procesa načrtovanja
- 41 Priloga III – Seznam prilog k uredbi o obnovi narave

POVZETEK

Nedavno sprejeta uredba o obnovi narave je najpomembnejši del naravovarstvene zakonodaje v EU od sprejetja direktive o habitatih leta 1992. Ima ogromen potencial, da se z njo povrne nekaj izgubljene evropske narave, da nas zaščiti pred ekstremnimi vremenskimi dogodki in da jo uporabimo za spopadanje z medsebojno povezanima krizama biotske raznovrstnosti in podnebja. V Uredbi so za države članice določeni pravno zavezujoči cilji, da do leta 2030 obnovijo 20 % kopenskih in 20 % morskih območij, do leta 2050 pa vse ekosisteme, ki jih je treba obnoviti. Vključuje prilagojene cilje za kopenske, obalne, sladkovodne in morske ter mestne, kmetijske in gozdne ekosisteme, pa tudi za populacije opraševalcev.

Uredba o obnovi narave je močno orodje, s katerim je mogoče znatno izboljšati stanje degradiranih ekosistemov v Evropi. Močno so jo podprli znanstveniki, organizacije civilne družbe, podjetja, aktivisti in drugi. Vendar sta njen uspeh in preobrazbeni učinek odvisna od njene učinkovite izvedbe v državah članicah. Države članice morajo v skladu z uredbo o obnovi narave pripraviti in sprejeti nacionalne načrte za obnovo narave, v katerih morajo podrobno navesti, kako bodo dosegle cilje in izpolnile obveznosti iz Uredbe. Uredba določa tudi, da je treba v proces načrtovanja vključiti vse ustrezne deležnike, med drugim organizacije civilne družbe, in s tem zagotoviti njihov ustrezen prispevek.

Priprava skladnih in ambicioznih nacionalnih načrtov za obnovo narave je ključna za uspešno izvajanje uredbe o obnovi narave. To poročilo vsebuje vpogled in smernice za pomoč pri razumevanju in izvajanju pravnih obveznosti iz Uredbe, s poudarkom na pripravi, osnovanju in dokončanju nacionalnih načrtov za obnovo narave. V korakih 1 do 3 so opisani glavni elementi, ki jih morajo države članice vključiti v svoje načrte, skupaj s priporočili o tem, kako te zahteve najučinkoviteje izpolniti. Podrobna pojasnila v poročilu bodo uporabna za organizacije civilne družbe, organe držav članic in vse zadevne deležnike, vključene v proces načrtovanja.

V poročilu je opisan **pristop, ki države članice po korakih vodi k pripravi nacionalnih načrtov za obnovo narave.**

KORAK 1

PRIPRAVA NAČRTOV ZA OBNOVO NARAVE

Države članice morajo uvesti začetno spremljanje stanja in raziskave, da bi opredelile ukrepe, potrebne za obnovo narave, in odpravile vrzeli v znanju. To vključuje določitev velikosti površine, na kateri je treba obnoviti naravo, kartiranje urbanih ekosistemov in določitev zadovoljivih ravni za kazalnike, povezane z opraševalci ter kmetijskimi in gozdnimi ekosistemi.

KORAK 2

PRIPRAVA IN PREDLOŽITEV OSNUTKOV

V nacionalnih načrtih za obnovo narave je treba opisati ukrepe za obnovo narave in način spremljanja njihove učinkovitosti ter določiti velikost površine, na kateri je treba obnoviti naravo, hkrati pa opisati predvidene družbeno-gospodarske učinke in metode financiranja. Osnutke teh načrtov je treba predložiti v dveh letih od začetka veljavnosti uredbe o obnovi narave, vsebovati pa morajo podrobne načrte za obdobje do leta 2032 in strateške preglede za obdobje do leta 2050.

KORAK 3

OCENJEVANJE IN DOKONČANJE NAČRTOV

Evropska komisija bo ocenila osnutke nacionalnih načrtov za obnovo narave in v šestih mesecih predložila pripombe, ki jih morajo države članice vključiti v končne načrte. Države članice morajo načrte izvesti, da bi dosegle cilje do vmesnih rokov, ustrezne ukrepe pa bi morale začeti izvajati še pred predložitvijo načrtov.

KORAK 4

PREGLEDOVANJE NAČRTOV

Načrte za obnovo narave je treba pregledati in revidirati do let 2032 in 2042 ter pri tem upoštevati napredek, znanstvene dokaze in spremembe okoljskih pogojev zaradi podnebnih sprememb. Države članice morajo v primeru nezadostnega napredka vključiti dopolnilne ukrepe, ki jih bo pregledala Komisija.

V tem poročilu je poudarjen tudi pomen **skladnosti politik**. K obnovi narave je treba pristopiti celovito, da bi dosegli znaten napredek pri različnih okoljskih politikah EU, tudi na področjih blaženja podnebnih sprememb, kakovosti vode in zraka ter drugih. Izpolnjevanje obveznosti iz uredbe o obnovi narave bo pripomoglo k doseganju okoljskih ciljev teh politik in pospešilo njihovo izvajanje. Nacionalni načrti za obnovo narave bodo ključni pri usmerjanju sredstev in zmogljivosti za podporo drugih procesov politike ter bodo okrepili sisteme spremljanja in poročanja. Vendar so lahko nekatere politike, predvsem tiste iz direktive o energiji iz obnovljivih virov, skupne kmetijske politike in skupne ribiške politike, v nasprotju s cilji uredbe o obnovi narave, če se prenašajo ali neustrezno razlagajo in če se ne preučijo skrbno, kako bi jih bilo mogoče razvijati skupaj in tako izkoristiti sinergije.

Priporočila v tem poročilu so namenjena spodbujanju učinkovitega in uspešnega izvajanja uredbe o obnovi narave ter poudarjajo pomen zgodnje priprave nacionalnih načrtov za obnovo narave, vključevanje deležnikov in skladnost politik. Države članice lahko z upoštevanjem teh smernic in koriščenjem strokovnega znanja civilne družbe pripravijo robustne nacionalne načrte za obnovo narave, s katerimi ne bodo le izpolnile pravnih obveznosti, temveč tudi spodbudile učinkovita prizadevanja za obnovo narave po vsej EU.

RAZDELEK 1

UVOD: POVZETEK O NACIONALNIH NAČRTIH ZA OBNOVO NARAVE IN POMEN VKLJUČEVANJA V PROCESU

Uredbo o obnovi narave sta sprejela Evropski parlament februarja 2024 in Svet Evropske unije junija 2024, dve leti po tem, ko je Evropska komisija objavila predlog Uredbe¹. Pogajanja o Uredbi je zaznamovalo močno nasprotovanje konservativnih skupin, ki so poskušale predlog spodkopati in celo doseči njegov umik. Zato je končno besedilo plod težavnih razprav in kompromisov, ki jih je bilo treba skleniti, da se je zagotovilo njegovo končno sprejetje. Uredba o obnovi narave je kljub temu še vedno ambiciozen in pravno zavezujoč zakonodajni akt, katerega cilj je do leta 2030 vzpostaviti ukrepe za obnovo narave, ki se bodo izvajali na 20 % kopenskih in 20 % morskih območij, do leta 2050 pa ukrepe za obnovo vseh obnovne potrebnih ekosistemov. Vključuje cilje, ki so prilagojeni za kopenske, obalne, sladkovodne in morske ter mestne, kmetijske in gozdne ekosisteme, pa tudi za populacije opraševalcev (členi 4 do 12, povzeto v Prilogi I). Z Uredbo se uvajajo tudi pomembne določbe, povezane s postopkom izvajanja, ter spremljanje stanja in poročanje, s čimer bo zagotovljena razpoložljivost vseh orodij za doseganje ciljev iz te uredbe.²

Države članice bodo morale po začetku veljavnosti uredbe o obnovi narave pripraviti in sprejeti nacionalne načrte za obnovo narave, v katerih bodo opisale, kako bodo dosegle cilje in izpolnile obveznosti iz Uredbe, da bi do leta 2050 obnovile degradirane ekosisteme v EU. Države članice bodo morale slediti postopnemu pristopu, po katerem bodo morale v nacionalnih načrtih za obnovo narave najprej zagotoviti podrobne informacije za obdobje do leta 2032 ter strateški pregled ukrepov in dejavnosti, načrtovanih do leta 2050.

Priprava ambicioznih in skladnih nacionalnih načrtov za obnovo narave je bistvena za uspešno izvajanje uredbe o obnovi narave. Države članice bodo morale proces načrtovanja začeti že zgodaj in zagotoviti, da bodo lahko v njem sodelovali in prispevali vsi ustrezni akterji civilne družbe in vladne službe držav članic. Zagotoviti morajo sinergije z drugimi ustreznimi zakonodajami in politikami ter se izogniti vsem zamudam pri nadaljnjem izvajanju Uredbe.

¹ Evropska komisija, Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o obnovi narave, COM(2022) 304 final: https://environment.ec.europa.eu/publications/nature-restoration-law_en.

² Uredba (EU) 2024/1991 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. junija 2024 o obnovi narave in spremembi Uredbe (EU) 2022/869: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1991/oj/slv>.

Nacionalne okoljske nevladne organizacije in drugi akterji civilne družbe imajo v tem procesu ključno vlogo. Podelijo lahko svoje znanje in izkušnje o politikah obnove narave in s tem povezanih politikah ter pristojnim nacionalnim organom in agencijam pomagajo pri pripravi in izvajanju zahtevanih ukrepov. Poleg tega lahko postopek izvajanja uredbe o obnovi narave obravnavajo kritično.

Namen tega poročila je nacionalnim okoljskim nevladnim organizacijam zagotoviti vpogled in smernice, ki bi jim bili v pomoč pri sodelovanju v procesih priprave in osnovanja nacionalnih načrtov za obnovo narave. Vsebina poročila, vključno s priporočili v njem, je lahko uporabna tudi za druge organizacije, organe držav članic in vse ustrezne akterje, ki bodo prek nacionalnega procesa načrtovanja obnove narave sodelovali pri uspešnem izvajanju uredbe o obnovi narave.

POT DO USPEŠNEGA IZVAJANJA

KORAK 1

Priprava nacionalnih načrtov za obnovo narave (člen 14)

KORAK 2

Priprava in predložitev osnutkov načrtov (člen 15)

KORAK 3

Ocenjevanje in dokončanje načrtov (člena 16 and 17)

KORAK 4

Pregled načrtov (člen 19)

KORAK 1

PRIPRAVA NAČRTOV ZA OBNOVO NARAVE

Države članice bodo morale takoj po začetku veljavnosti uredbe o obnovi narave začeti s pripravo svojih nacionalnih načrtov. Uredba o obnovi narave vključuje pravne obveznosti, povezane s pripravo teh načrtov, kot je izvajanje ustreznega spremljanja stanja in raziskav, kar bo v pomoč pri opredelitvi potrebnih ukrepov za obnovo narave, ki jih bo treba izvesti (člen 14). Države članice bodo morale v fazi priprave opredeliti tudi sinergije z ustreznimi politikami, ki bi jih bilo treba upoštevati pri pripravi načrtov (glej razdelek 4 o skladnosti politik).

KORAK 2

PRIPRAVA IN PREDLOŽITEV OSNUTKOV NAČRTOV

Uredba o obnovi narave vključuje tudi vrsto pravnih zahtev, povezanih s pripravo osnutkov načrtov, vključno z opisom ukrepov za obnovo narave, določitvijo velikosti površine, na kateri je treba obnoviti naravo, opisom načina financiranja ukrepov itd. (člen 15).

Države članice bodo morale svoje osnutke nacionalnih načrtov za obnovo narave predložiti do 1. septembra 2026 (člen 16). V načrte bodo morale v skladu s postopnim pristopom vključiti podrobne informacije o ukrepih, načrtovanih do leta 2032, in bolj strateški pregled zahtevanih informacij za obdobje do leta 2050.

KORAK 3

OCENJEVANJE IN DOKONČANJE NAČRTOV

Ko bodo države članice predložile nacionalne načrte za obnovo narave, jih bo Evropska komisija ocenila v sodelovanju z državami članicami. Komisija bo svoje pripombe posredovala v šestih mesecih od predložitve načrtov, države članice pa bodo morale te pripombe upoštevati v končnih nacionalnih načrtih za obnovo narave.³ Nazadnje bodo države članice svoj načrt prilagodile, objavile in ga Evropski komisiji predložile v šestih mesecih po prejemu pripomb Komisije (člen 17).

Države članice bodo nato zavezane k izvajanju svojih načrtov, da bi dosegle cilje do vmesnih rokov. Vendar pa državam ni treba čakati na predložitev načrtov, da bi začele izvajati ukrepe za obnovo narave. Da bi pravočasno dosegle cilje, bi morale ustrezne ukrepe začeti vzpostavljati pred temi roki.

KORAK 4

PREGLEDOVANJE NAČRTOV

Države članice bodo morale do 30. junija 2032 in nato ponovno do 30. junija 2042 svoje nacionalne načrte za obnovo narave pregledati in revidirati ter vanje vključiti dodatne ukrepe. Upoštevati morajo napredek pri izvajanju teh načrtov, najboljše razpoložljive znanstvene dokaze, pa tudi razpoložljivo znanje o spremembah ali pričakovanih spremembah okoljskih pogojev zaradi podnebnih sprememb (člen 19).

Evropska komisija lahko napredek, ki ga doseže država članica, oceni kot nezadosten za doseganje ciljev iz Uredbe, pri čemer upošteva rezultate

poročanja držav članic v skladu s členom 21 in ocene Evropske agencije za okolje (EEA) o globalnem napredku pri doseganju teh ciljev. Po tem, ko se bo z zadevno državo članico o tem posvetovala, bo morda zahtevala predložitev revidiranega osnutka nacionalnega načrta za obnovo narave, ki bo vseboval dopolnilne ukrepe za odpravo ugotovljenih pomanjkljivosti. Revidiran nacionalni načrt za obnovo narave se predloži v šestih mesecih po prejemu zahteve za revizijo (ta rok se lahko podaljša na dvanajst mesecev na zahtevo in kadar je to ustrezno utemeljeno) (člen 19(3)).

Koraki 1 do 3 so podrobneje opisani v razdelkih v nadaljevanju, dopolnjeni pa so s smernicami in priporočili o tem, kako izpolnjevati pravne obveznosti in narediti še več, da bi se cilji iz uredbe o obnovi narave dosegli na učinkovit način. V poročilu so pri vsakem koraku predstavljeni ključni elementi, ki jih morajo države članice vključiti v načrte, čemur sledijo ciljno usmerjena priporočila o tem, kako jih izvajati. Ta priporočila so nato povzeta na koncu tega poročila. Poročilo vključuje še razdelek o skladnosti politik, ki vsebuje analizo sinergij in kompromisov med obnovo narave in ključnimi politikami, ki jih je treba vključiti in/ali upoštevati v nacionalnih načrtih za obnovo.

Upoštevajte, da ta dokument niso smernice za tehnično izvajanje. Naslednji razdelek (razdelek 3) vsebuje zgolj povzetek glavnih zahtev, ki izhajajo iz členov 14, 15 in 17 uredbe o obnovi narave, ter se ga ne sme razumeti kot popoln in celovit opis teh določb.

³ Države članice morajo v skladu s členom 17 „v svojem končnem nacionalnem načrtu za obnovo narave upoštevati vse pripombe Komisije“. Iz tega izhaja, da države članice niso pravno zavezane k vključitvi pripomb Komisije v svoj končni načrt, vendar se bodo na te pripombe najverjetneje morale odzvati, tudi če se bodo odločile, da jih v načrtu ne bodo upoštevale. S to določbo se bo morda lahko zagotovilo, da se ti odzivi javno objavijo.

► **Slika 1** – Časovni raspored, v katerem so povzete različne faze izvajanja uredbe o obnovi narave

Podrobnejša časovnica različnih faz izvajanja uredbe o obnovi narave od začetka njene veljavnosti do leta 2050 je na voljo v Prilogi II k temu poročilu.

RAZDELEK 3

PRAVNE OBVEZNOSTI IN NACIONALNI NAČRTI ZA OBNOVO NARAVE

KORAK 1

PRIPRAVA NACIONALNIH NAČRTOV ZA OBNOVO NARAVE

Kaj morajo storiti države članice?

✓ ZAČETNO SPREMLJANJE, OPREDELITEV POVRŠINE IN ZAPOLNITEV VRZELI V ZNANJU

Države članice morajo v skladu s členom 14 izvesti **začetno spremljanje stanja in raziskave, da opredelijo ukrepe, ki jih potrebujejo** za doseg ciljev in izpolnitev obveznosti iz Uredbe (člen 14(1)). Zato morajo poiskati vse vrzeli v znanju, ki bi lahko ovirale sprejetje ustreznih ukrepov za obnovo narave, in načine, na katere bi jih odpravile. Za posamezne ekosisteme bodo morale storiti tudi naslednje:

- za obnovo kopenskih, obalnih in sladkovodnih ter morskih ekosistemov: določiti velikost površine, na kateri je treba obnoviti naravo (člen 14(2)). To se nanaša na habitatne tipe, navedene v direktivi o habitatih (habitatni tipi iz Priloge I), in druge morske habitatne tipe, navedene v Prilogi II k Uredbi (priloge k uredbi o obnovi narave so navedene v Prilogi III k temu poročilu);
- za urbane ekosisteme: določiti in kartirati območja urbanega ekosistema za vsa mesta, manjša mesta in predmestja v državi ter (v skladu z vodilnim okvirom) določiti zadovoljive ravni glede urbanih zelenih površin in urbanega pokrova drevesnih krošenj (člen 14(4));
- za oprave: do leta 2030 določiti zadovoljive ravni kazalnikov za oprave (člen 14(5), točka (a));
- za kmetijske in gozdne ekosisteme: do leta 2030 določiti zadovoljive ravni kazalnikov, ki so jih izbrale za cilje na področju kmetijskih in gozdnih ekosistemov; opredeliti in kartirati kmetijske in gozdne površine, potrebne obnove narave, ter opredeliti obstoječe prakse, ki prispevajo k doseganju ciljev Uredbe (člen 14(5), točki (b) in (c), ter člen 14(6)).

V okviru 1 je navedeno, kje lahko države članice pridobijo nekatere informacije, ki jih potrebujejo, da pripravijo nacionalne načrte za obnovo narave v povezavi s členi 4 do 12 (ti členi so povzeti v Prilogi I).

Državam članicam je bila dana prožnost, da te vrzeli v znanju odpravijo postopoma, kar pomeni, da lahko za obdobje po juniju 2032 zagotovijo le strateški pregled. Vendar pa si morajo prizadevati, da bi zapolnile vrzeli za obdobje pred junijem 2032.

OKVIR 1 – KJE LAHKO DRŽAVE ČLANICE DOBIJO INFORMACIJE ZA PRIPRAVO NAČRTOV?

Države članice lahko in naj bi uporabile mehanizme za spremljanje stanja in poročanje iz obstoječih okvirov, da bi pridobile informacije za naslednje člene iz uredbe o obnovi narave:

→ **ČLEN 4:** Države članice morajo v skladu z direktivo o habitatih izmeriti ali oceniti in kartirati območja **habitatnih tipov iz Priloge I**, ki se nahajajo na njihovem ozemlju (za vsako biogeografsko regijo posebej), ter vsakih šest let v skladu s členom 17 poročati o njihovem stanju (strukturi in funkciji). Države članice morajo opredeliti tudi ugodno stanje vsakega habitatnega tipa. Tu je pomembno, da je EEA za vsak habitatni tip iz Priloge I pripravila oceno površine, ki bi jo bilo treba obnoviti, da bi se doseglo ugodno stanje njegove ohranjenosti.⁴

→ **ČLEN 5:** Za **morske habitatne tipe iz Priloge I**, navedene v direktivi o habitatih, lahko države članice uporabijo ista poročila kot za člen 4. Za morske habitatne tipe EUNIS, navedene v Prilogi II k Uredbi, bodo morale imeti države članice dostop do dodatnih zemljevidov morskih habitatnih tipov (na primer v okviru Emodnet in Copernicusovih storitev za spremljanje morskega okolja⁵). Uporabijo lahko podatke iz poročil o okvirni direktivi o morski strategiji, ki jih prav tako pripravijo vsakih šest let. Države članice bi morale sodelovati z evropskimi regionalnimi organizacijami za morja pri skupnem spremljanju stanja in uporabi obstoječih podatkovnih zbirk (Komisija za varstvo morskega okolja Baltika (HELCOM); Komisija za varstvo morskega okolja severovzhodnega Atlantika (komisija OSPAR); Barcelonska konvencija o varstvu Sredozemlja; glej **priporočilo 4**).

→ **ČLEN 9:** V projektu AMBER se objavljajo rezultati letnih popisov **rečnih ovir**.⁶ Države članice bi morale v svojih načrtih upravljanja voda iz okvirne direktive o vodah načrtovati tudi odpravo rečnih ovir.

→ **ČLEN 10:** V številnih državah EU se vzpostavljajo sistemi za spremljanje **divjih opravevalcev**. Komisija bo leta 2026 objavila izhodiščno oceno stanja populacij divjih opravevalcev.⁷ Po tem se bodo v okviru programa spremljanja opravevalcev v EU (EU Pollinator Monitoring Scheme) opravljale redne meritve tega kazalnika.

→ **ČLEN 11:** Indeks splošno razširjenih ptic kmetijske krajine (common farmland bird index) in **indeks travniških metuljev** (grassland butterflies index) sta že na voljo in ju vsako leto objavlja EUROSTAT. **Vsebnost organskega ogljika** v tleh se trenutno na ravni EU ne spremlja⁸, vendar bi se ta kazalnik uvedel s predlagano uredbo o spremljanju tal, v skladu s katero bi bilo treba uvesti spremljanje vseh obdelovalnih površin⁹.

→ **ČLEN 12:** Države članice za svoje nacionalne popise gozdov trenutno spremljajo **kazalnike za gozdove** in podatke prostovoljno sporočajo v okviru pobude Forest Europe: Ko bo predlagana uredba o monitoringu gozdov v EU sprejeta, bodo ti kazalniki in njihovo spremljanje za države članice pravno zavezujoči.

PRIPOROČILO 1

POIŠČITE IN ODPRAVITE VRZELI V ZNANJU.

Države članice bi morale to storiti v sodelovanju s strokovnjaki in civilno družbo, da bi pridobile najnovejše dokaze in spoznanja o habitatnih tipih in stanju vrst. Države članice bi morale poiskati tudi vrzeli v institucionalnih zmogljivostih, usposobiti ustrezno osebje in opredeliti forume, ki jim bodo omogočili, da poiščejo ustrezne informacije.

⁴ Röschel, L. in drugi, *State of Nature in the EU – Methodological paper. Methodologies under the Nature Directives reporting 2013-2018 and analysis for the State of Nature 2000*. Tehnični dokument ETC/BD 2/2020, poročilo ETC/BD, pripravljeno za EEA.

⁵ Glej EMODnet Seabed Habitats in EUSeaMap na voljo na <https://marine.copernicus.eu/services/use-cases/copernicus-marine-supp-port-omodnet-seabed-habitats>.

⁶ AMBER Consortium, *The AMBER Barrier Atlas. A Pan-European database of artificial in-stream barriers*, različica 1.0, 29. junij 2020: <https://amber.international/european-barrier-atlas/>.

⁷ Obiščite platformo EU z informacijami o opravevalcih (EU Pollinator Information Hive), na voljo na <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/EU+Pollinator+monitoring+framework>.

⁸ EU LUCAS Soil survey je vzorčna raziskava, v kateri se merijo ravni ogljika v tleh na več kot 25 000 točkah po vsej EU – vendar nabor podatkov ni dovolj izčrpen, da bi z njim resnično izpolnili potrebe, povezane s kazalniki iz uredbe o obnovi narave.

⁹ Evropska komisija, DIREKTIVA EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA o spremljanju in odpornosti tal (zakonodaja o spremljanju tal) COM/2023/416 final: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A52023PC0416&%3Bqid=1706624227744>.

V okviru 2 sta pojasnjena povezava med poročanjem v skladu z direktivo o habitatih ter kartiranjem in določitvijo velikosti površin habitatnih tipov v skladu s členoma 4 in 5 uredbe o obnovi narave ter način, kako je prvo mogoče uporabiti, da se zapolnijo vrzeli v znanju pri pripravi nacionalnih načrtov za obnovo narave.

OKVIR 2 – KARTIRANJE OBMOČIJ IN DOLOČITEV VELIKOSTI POVRŠINE OBMOČIJ OBNOVE NARAVE V KOPENSKIH, SLADKOVODNIH, OBALNIH IN MORSKIH EKOSISTEMIH – ODPRAVLJANJE VRZELI V ZNANJU

Glavni vir podatkov o obsegu kopenskih, sladkovodnih in obalnih habitatnih tipov ter njihovem stanju je poročanje, ki ga države članice izvajajo na podlagi direktive o habitatih (člen 17). Kakršne koli nejasnosti ali vrzeli v teh informacijah otežujejo proces načrtovanja obnove narave.

Države članice ocene površine habitatnih tipov sporočajo v kvadratnih kilometrih (kot razpon med najmanjšo in največjo vrednostjo ali kot najboljšo enojno vrednost) in kot območje razširjenosti habitatnega tipa v kartografski mreži z velikostjo celic 10 km². Navesti morajo, ali so bili podatki o površini habitatnega tipa pridobljeni s celovitim popisom njegove razširjenosti, oceno na podlagi delnega popisa in modeliranja ali s strokovno oceno. Ti podatki so na voljo pri EEA.¹⁰ Za poročevalsko obdobje 2013–2018 je v nekaterih poročilih držav prišlo do nekaj očitnih težav s kakovostjo ocen površin habitatnih tipov, ki jih je treba v naslednjem obdobju odpraviti, skupaj z vrzeli v znanju, zaradi katerih je bilo stanje nekaterih habitatnih tipov opredeljeno kot neznano.¹¹

Za izboljšanje analize podatkov so pomembna tudi stališča neodvisnih strokovnjakov. EEA pri preučevanju podatkov, ki so jih sporočile države članice, opravi javno posvetovanje, med katerim lahko pripombe podajo številni raznoliki deležniki. Na podatke iz let 2013–2018 je bilo predloženih okoli 230 tehtnih pripomb, kar kaže na pomen neodvisnih strokovnih stališč pri izboljševanju analize podatkov.¹² Kmalu bo na področju kartiranja habitatnih tipov na voljo več novosti, ki bodo pripomogle k zapolnitvi vrzeli v znanju, zato je posvetovanje z nacionalnimi strokovnjaki pomembno, da se zagotovi uporaba vseh razpoložljivih podatkov.¹³

✓ SINERGIJE IN USKLAJEVANJE

Države članice morajo opredeliti sinergije med področji blaženja podnebnih sprememb in prilagajanja nanje, nevtralnosti degradacije zemljišč in preprečevanja nesreč ter upoštevati vrsto (drugih) politik (glej razdelek 4 o skladnosti politik) (člen 14(9), (14) in (15)). Prav tako bodo opredelile sinergije z obstoječimi kmetijskimi in gozdarskimi praksami, ki prispevajo k ciljem uredbe o obnovi narave (člen 14(10)).

¹⁰ Javno dostopno v spletnem orodju EIONET iz člena 17, na voljo na <https://nature-art17.eionet.europa.eu/article17/>.

¹¹ V poročanju za obdobje 2013–18 je bilo v 4,6 % od skupno 818 ocen stanje habitatnih tipov opredeljeno kot neznano. Kazalnik EEA je na voljo na <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/conservation-status-of-habitats-under>.

¹² Röschel, L. in drugi, *State of Nature in the EU – Methodological paper. Methodologies under the Nature Directives reporting 2013-2018 and analysis for the State of Nature 2000*. Tehnični dokument ETC/BD 2/2020, poročilo ETC/BD, pripravljeno za EEA.

¹³ Na primer, v novem irskem strateškem projektu za naravo v okviru programa LIFE, LIFE SNaP Ireland (2024–2032), bo vzpostavljena platforma celovitih podatkov, ki bo namenjena združevanju in upravljanju vseh podatkov o ohranjanju narave na Irskem ter bo vključevala njihovo sporočanje in izmenjavo. V projektu bodo vzpostavljeni mehanizmi za izmenjavo podatkov ter prikazani rezultati in stroškovna učinkovitost ohranitvenih ukrepov, s čimer se bo ugotavljalo, kje bo treba ukrepati v prihodnosti. Drug primer je projekt INTERREG Connecting Nature v Avstriji in Češki republiki (2017–2021), v katerega je bilo vključenih šest velikih zavarovanih območij, da so se kartirali ekološki koridorji ter zlasti kartirale in zavarovale selitvene poti velikih zveri med temi območji (glej https://www.at-cz.eu/at/ibox/pa-2-umwelt-und-ressourcen/atcz45_connat-at_cz).

Države članice bodo morale proces priprave nacionalnih načrtov za obnovo narave usklajevati s kartiranjem območij, s čimer bodo na nacionalni ravni prispevale k cilju glede energije iz obnovljivih virov do leta 2030, in z določanjem območij za pospešeno uvajanje obnovljivih virov energije (glej razdelek 4 o skladnosti politik) (člen 14(13)).

Poskusiti bodo morale ustvariti sinergije z nacionalnimi načrti za obnovo narave drugih držav članic, zlasti pri čezmejnih ekosistemih ali kadar si s temi državami delijo morsko regijo/podregijo (člen 14(17)).

PRIPOROČILO 2

OPREDELITE IN IZKORISTITE SINERGIJE Z NACIONALNIMI NAČRTI DRUGIH DRŽAV ČLANIC.

Države članice lahko med seboj sodelujejo pri pripravi in osnovanju nacionalnih načrtov za obnovo narave, zlasti v zvezi s čezmejnimi ekosistemi. Nacionalne nevladne organizacije lahko te sinergije prepoznajo in ustvarijo partnerstva, da bi te pobude podprle ter poiskale priložnosti za izmenjavo informacij in sodelovanje pri izvajanju ukrepov za obnovo narave.

✓ SODELOVANJE CIVILNE DRUŽBE

Države članice morajo javnost in vse druge ustrezne deležnike vključiti od začetka procesa priprave načrta ter zagotoviti, da je ta proces odprt, pregleden, vključujoč in učinkovit (člen 14(20)).

PRIPOROČILO 3

AKTERJI CIVILNE DRUŽBE IN DELEŽNIKI MORAJO SODELOVATI OD ZAČETKA PROCESA PRIPRAVE NAČRTA.

Čeprav je obveznost, ki izhaja iz uredbe o obnovi narave, sama po sebi precej šibka, je okrepljena s posebnimi določbami Aarhuške konvencije o udeležbi javnosti in pripadajočo sodno prakso, povezano z načrti, programi in politikami na področju okolja.¹⁴ Pogodbenice morajo v skladu s členom 7 Aarhuške konvencije ustvariti ustrezen, pravičen in pregleden okvir za udeležbo javnosti pri pripravi načrtov v zvezi z okoljem. Države članice morajo zato:

- **opredeliti ustrezne deležnike**, ki lahko sodelujejo v procesu načrtovanja in ki so v primeru nacionalnih načrtov za obnovo narave znanstveni strokovnjaki, nevladne organizacije, lokalne skupnosti, mladi, pa tudi lastniki zemljišč, kmetje in ribiči, ki bodo odigrali odločilno vlogo pri izvajanju uredbe o obnovi narave;
- **jim dati priložnosti, da prispevajo**, delijo svoje znanje in izkušnje ter podajo smernice in priporočila o tem, kako doseči cilje;
- **jim zagotoviti informacije**, ki jih potrebujejo, da bi učinkovito prispevali k pripravi nacionalnih načrtov za obnovo narave, ter pri tem zagotoviti skladen dialog med javnostjo in ustreznimi agencijami;
- **jim zagotoviti dovolj časa**, da pridobijo informacije o poteku procesa in da se pripravijo na učinkovito sodelovanje, kar v skladu s Konvencijo pomeni, da morajo pogodbenice njihove prispevke ustrezno upoštevati pri rezultatih procesa sodelovanja in dokončanju nacionalnih načrtov za obnovo narave;
- **države članice bi morale tudi opredeliti obstoječe strukture, ki javnosti omogočajo, da sodeluje** (kot so tiste, povezane z omrežjem Natura 2000), in po potrebi vzpostaviti nove institucije, ki bi bile namenjene sodelovanju.

Države članice bi morale javna posvetovanja vzpostavljati in objavljati med celotnim procesom priprave in pred predložitvijo načrta ter **spodbujati pristope od spodaj navzgor**, ki spodbujajo sodelovanje, na primer med prebivalci, kmeti in okoljskimi organizacijami. Poleg tega morajo države članice po predložitvi in dokončanju nacionalnih načrtov za obnovo narave zagotoviti, da lahko javnost oporeka tudi vsebini načrtov ali postopkovnim elementom.¹⁵

¹⁴ Člen 7 Aarhuške konvencije. Glej tudi Evropska komisija, Sporočilo Komisije o dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah (2017/C 275/01), [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017XC0818\(02\)&from=PT](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017XC0818(02)&from=PT).

¹⁵ Za več informacij glej UNECE, *Maastricht Recommendations on Promoting Effective Public Participation in Decision-making in Environmental Matters prepared under the Aarhus Convention*, ISBN 978-92-1-117089-4: <https://unece.org/DAM/env/pp/documents/cep43e.pdf>.

Kako lahko države članice podprejo pripravo nacionalnih načrtov za obnovo narave?

✓ NAJVEČJI MOŽNI IZKORISTEK RAZPOLOŽLJIVIH ORODIJ

Člen 14 uredbe o obnovi narave države tudi spodbuja k uporabi obstoječih ali prihodnjih orodij, ki bi jim lahko koristila pri pripravi nacionalnih načrtov. Ta niso pravno obvezna, vendar jih lahko države članice uporabljajo za pomoč ali usmeritev. Države članice naj bi:

- uporabile vodilni okvir, ki ga lahko Komisija z izvedbenim aktom sprejme za doseg ciljev iz člena 12 (obnova gozdnih ekosistemov) (člen 14(7));
- spodbujale uporabo zasebnih ali javnih programov podpore v korist deležnikov, ki bodo izvajali ukrepe za obnovo narave (člen 14(12));
- razvile metodologijo, s katero bodo dopolnile metodologijo iz Priloge IV, namenjeno spremljanju krajinskih značilnosti, ki omogočajo veliko raznovrstnost, za kar bo Komisija zagotovila smernice o okviru za takšne metodologije (člen 14(7));
- uvedle ukrepe, navedene v Prilogi VII (člen 14(16), točka (a));
- uporabile regionalne strukture institucionalnega sodelovanja za morske ekosisteme, kot sta komisiji HELCOM in OSPAR (člen 14(8)).

PRIPOROČILO 4

PRESEZITE PRAVNO ZAVEZUJOČE ZAHTEVE IN V CELOTI IZKORISTITE RAZPOLOŽLJIVA ORODJA, K ČEMUR VAS SPODBUJA UREDBA O OBNOVI NARAVE, DA BOSTE ČIM BOLJ POVEČALI AMBICIJE IN UČINKOVITOST NAČRTOV.

Taka prostovoljna orodja nudijo dodatno podporo ustreznim agencijam, zadolženim za pripravo in osnove načrtov, ter lahko povečajo njihovo učinkovitost in verjetnost uspeha pri izvajanju na terenu. Ta orodja ne bi smela biti spregledana.

KORAK 2

PRIPRAVA OSNUTKOV NAČRTOV ZA OBNOVO NARAVE

Kaj morajo države članice vključiti v nacionalne načrte za obnovo narave?

Načrti bodo v skladu s postopnim pristopom zajemali obdobje do leta 2050, z vmesnimi roki za cilje iz členov 4 do 13. Države članice morajo zagotoviti opis le za obdobje do leta 2032 in strateški pregled za obdobje po tem letu (člen 15(1) in (2)). Pri pripravi osnutkov nacionalnih načrtov si morajo prizadevati, da predstavijo čim podrobnejšo vizijo za obdobje po letu 2032. S tem se bo zagotovilo, da načrtovanje obnove narave ne bo plod poznejšega domisleka in da bo ustrezno upoštevano pri drugih procesih oblikovanja politik.

✓ CILJI ZA VSE EKOSISTEME

Države članice morajo za vse cilje, povezane s specifičnimi ekosistemi (členi 4 do 12), v svoje nacionalne načrte za obnovo narave vključiti **podatek o velikosti površine**, na kateri je treba obnoviti naravo za doseg ciljev, in **zemljevide, ki nakazujejo potencialna območja obnove narave** (člen 15(3), točka (a)).

V načrtih morajo biti **opisani tudi načrtovani ukrepi** in njihov časovni okvir ter navedeno to, ali se načrtujejo ali vzpostavljajo **v omrežju Natura 2000** ali ne (člen 15(3), točki (c) in (n)). Po potrebi mora biti vključen poseben razdelek o **prilagojenih ukrepih, ki jih je treba sprejeti za najbolj oddaljene regije** (člen 15(3), točka (o)).

PRIPOROČILO 5

UKREPE NA OBMOČJIH NATURA 2000 IN ZUNAJ NJIH USTREZNO NAČRTUJTE IN IZVAJAJTE.

Države članice morajo v skladu z zahtevami iz uredbe o obnovi narave do leta 2030 dati prednost ukrepom za obnovo kopenskih, obalnih in sladkovodnih ekosistemov na območjih Natura 2000. Zavarovana območja in habitati zavarovanih vrst (ki so že določeni kot taki ali pa bodo kmalu določeni) so pravzaprav izhodiščna točka za izvajanje ukrepov obnove. Vendar je bistveno sprejeti bolj sistemski in celosten pristop k varstvu in obnovi narave, saj se to odraža v ciljih, prilagojenih za specifične ekosisteme, ki niso osredotočeni na varstveno stanje določenega območja (členi 8 do 12). Istočasno obnova na območjih Natura 2000 morda ne bo **zadostovala** za doseganje ciljev iz člena 4. Države članice bi morale uravnotežiti obnovo ekosistemov tako na območjih Natura 2000 kot tudi zunaj njih, zlasti ker se ukrepi za obnovo medsebojno krepijo in imajo lahko pozitivne učinke zunaj ciljnih ekosistemov.

Poleg tega morajo države članice pojasniti, kako spremljajo stanje na območjih obnove narave. Opisati morajo postopek za ocenjevanje učinkovitosti ukrepov in za njihove spremembe, kadar je to potrebno (člen 15(3), točka (p)). Spremljanje stanja habitatnih tipov ima štiri ključne komponente:

1. znanje o tem, kaj je treba izmeriti – države članice morajo imeti metodologijo za spremljanje habitatnih tipov iz Priloge I, v kateri so opredeljene ključne ekološke značilnosti (fizične in biološke značilnosti ter krajinske strukture in funkcije), ki so bistvene za vsak habitatni tip (na primer prave hidrološke razmere, prisotnost značilnih vrst, odsotnost znakov degradacije);
2. vedeti, kaj zadostuje za to, da je habitatni tip v dobrem stanju – z določitvijo pragov ali kvalitativnih deskriptorjev za vsako lastnost habitata;
3. imeti za vsak habitatni tip vzpostavljen robusten protokol raziskovanja in vzorčenja;
4. uporabljati standardizirane metode, ki bodo omogočile združevanje in analizo podatkov na regijski ravni.¹⁶

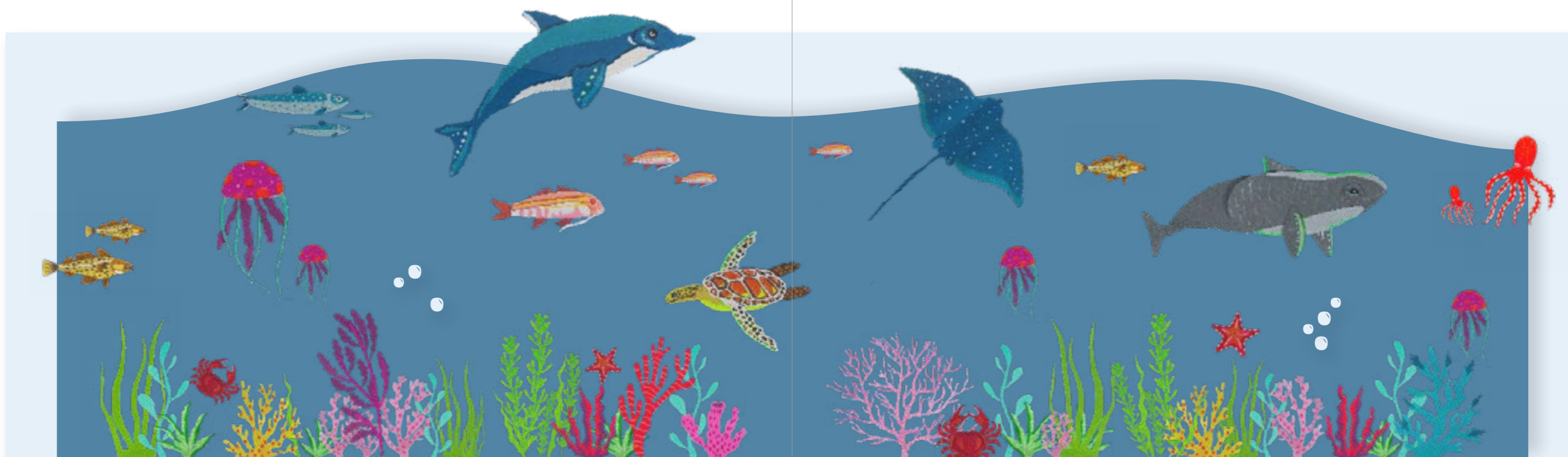
Območja obnove narave je treba spremljati dovolj pogosto, da je ukrepe mogoče prilagoditi, če niso učinkoviti. To je še posebej pomembno za tiste habitatne tipe, ki so jih močno prizadele podnebne spremembe – na primer mokrišča in obalne habitatne tipe –, saj uspešnosti ukrepov ni vedno mogoče z gotovostjo napovedati.

PRIPOROČILO 6

UKREPE ZA OBNOVO NARAVE ZAČNITE ČIM PREJ IN REDNO SPREMLJATI.

Države članice so v skladu s členom 19 zavezane k izpolnjevanju posebnih zahtev za spremljanje stanja. Pri spremljanju ukrepov bi bilo treba uporabljati standardizirane metode zbiranja podatkov, o spremljanju poročati prek sistema EEA ter med državami in regijami uporabljati usklajene kazalnike, da bi bila primerljivost rezultatov dobra. Rezultati spremljanja negativnih učinkov ukrepov morajo biti pregledni in redno objavljeni. Za civilno družbo so pomemben način za spremljanje in preverjanje napredka pri doseganju ciljev.

¹⁶ V projektu, ki ga financira Komisija, poteka priprava smernic za ocenjevanje in spremljanje stanja habitatnih tipov iz Priloge I; smernice bodo objavljene leta 2025.

Države članice morajo opisati, kako zagotavljajo, da so učinki ukrepov za obnovo narave nenehni, dolgoročni in trajni (člen 15(3), točka (q)). Napovedati morajo tudi predvidene družbeno-gospodarske učinke in koristi izvajanja ukrepov (člen 15 (3), točka (s)) (okvir 3). Čeprav imajo lahko ukrepi za obnovo narave negativne družbene in gospodarske vplive na deležnike in/ali skupnosti, so povezani tudi z mnogimi družbenimi in gospodarskimi koristmi za deležnike na lokalni ravni in družbo na splošno.

OKVIR 3 – DRUŽBENO-GOSPODARSKE KORISTI UKREPOV ZA OBNOVO NARAVE

Obnova narave ima lahko številne družbene in gospodarske koristi za deležnike. **Družbene koristi** vključujejo izboljšano zdravje ljudi, kar je rezultat ekosistemskih storitev, saj te:

- povečujejo varnost hrane in zagotavljajo, da je hrana kakovostnejša;
- zmanjšujejo onesnaženost zraka in izpostavljenost hrupu;
- izboljšujejo duševno in telesno zdravje;
- krepijo odpornost na prihodnje nalezljive bolezni in pandemije;
- krepijo odpornost na ekstremne vremenske dogodke in nesreče, ki se zaradi podnebnih sprememb stopnjujejo, s čimer se zmanjša število potencialno prizadetih ljudi.¹⁷

Gospodarske koristi nastanejo predvsem zaradi storitev, ki jih zagotavljajo zdravi ekosistemi, od česar so odvisni številni gospodarski sektorji. Te vključujejo, vendar niso omejene na, oskrbo s pridelki, oskrbo z vodo in kakovostne storitve ter storitve za zmanjševanje poplavne ogroženosti. Med druge gospodarske koristi lahko sodijo nastanek novih in ohranjanje obstoječih delovnih mest, ki so povezana z naravnimi območji, ter spodbujanje novih podjetniških dejavnosti, povezanih z obnovo narave.¹⁸

KONKRETEN PRIMER DRUŽBENO-GOSPODARSKE KORISTI PROJEKTA ZA OBNOVO NARAVE

Na primer, na Danskem se je zaradi obnove reke Skjern povečala površina mokrišč, kar je bilo dobro za lokalne vrste in je na koncu privedlo do ustanovitve narodnega parka, ki od svojega nastanka privablja na tisoče obiskovalcev. Študija je pokazala, da so bili obnovitveni projekti ob reki dolgoročno finančno koristni in jih je mogoče šteti za dobro javno naložbo, saj so lokalne gospodarske priložnosti, ki so pri tem nastale, v veliki meri odtehtale začetne stroške projekta.¹⁹

¹⁷ The Ecologic Institute, *Why is nature restoration critical to improving human health and well-being?*, december 2022: https://ieep.eu/wp-content/uploads/2023/01/7_Nature-Restoration-and-Health-and-Well-being.pdf.

¹⁸ WWF, *Economic benefits of investing in nature restoration*, 2021: https://wwfeu.awsassets.panda.org/downloads/wwf_fact-sheet_nature_restoration_soc_economic_web.pdf in IEEP, *Why is nature restoration critical to sustain jobs and economic benefits from healthy ecosystems services?*, december 2022: https://ieep.eu/wp-content/uploads/2023/01/5_Economic-benefits-of-Nature-Restoration.pdf.

¹⁹ Dubgaard, A., Kallesøe, M. F., Petersen, M. L. in Ladenburg, J., *Cost-benefit analysis of the Skjern River Restoration Project*. Social Science Series št. 10, 2002 (Kraljeva univerza za veterino in kmetijstvo).

PRIPOROČILO 7

IZKORISTITE DRUŽBENO-GOSPODARSKE KORISTI UKREPOV ZA OBNOVO NARAVE, DA UBLAŽITE NJIHOVE MOREBITNE NEGATIVNE VPLIVE NA PRIZADETE DELEŽNIKE IN PRIDOBITE PODORO SLEDNIJH.

Napoved in, če je mogoče, količinska opredelitev družbeno-gospodarskih vplivov in koristi obnovitvenih projektov je ključna, da bi razumeli njihovo kratkoročno in dolgoročno vrednost za deležnike in lokalne skupnosti. Usklajevanje s prizadetimi deležniki je zato ključno, da bodo ukrepi za obnovo narave dojeti kot dobri in da bodo sprejeti. To vključuje ocenjevanje in kartiranje potencialnih negativnih vplivov ukrepov, poudarjanje njihovih potencialnih dodatnih koristi in izogibanje temu, da bi dobili kakršen koli sloves kazenskih ukrepov. S tem bo zagotovljena podpora prizadetih skupnosti in deležnikov. To bi bilo na primer mogoče doseči tako, da bi se v nacionalnih načrtih za obnovo narave poudaril potencial, ki ga imajo ukrepi za ustvarjanje ali podporo delovnih mest, prispevek k prilagajanju na podnebne spremembe zaradi zmanjševanja tveganja poplav ali suš, povečanje kakovosti zraka in s tem zdravja ljudi itd.

✓ SPECIFIČNI CILJI ZA EKOSISTEME

Načrti morajo v povezavi s členoma 4 in 5 vključevati poseben razdelek o ukrepih, ki se izvajajo z namenom, da se do leta 2030 zagotovi poznavanje stanja zavarovanih habitatnih tipov na vsaj 90 % površine vseh habitatnih tipov iz Priloge I v kopenskih, obalnih in sladkovodnih ekosistemih, do leta 2040 pa na vsej površini teh habitatnih tipov (v Prilogi II so za različne morske habitatne tipe navedene nekoliko bolj specifične zahteve) (člen 15(3), točka (d)).²⁰

V načrtih morajo biti za vsako območje obnove narave navedeni tudi ukrepi, ki so bili vzpostavljeni z namenom, da se na površinah s habitatnimi tipi iz priloge I in II, na katerih se izvajajo ukrepi za obnovo in na katerih je bilo doseženo dobro stanje teh habitatnih tipov, to stanje ne poslabša. Poleg tega morajo biti opisani ukrepi, namenjeni preprečevanju znatnega poslabšanja habitatov zavarovanih vrst v EU na območjih, na katerih poteka dodatna obnova narave in na katerih je bila dosežena zadostna kakovost (člen 15(3), točki (f) in (h)) (okvir 4).

²⁰ V poročanju za obdobje 2013–18 je bilo v 4,6 % od skupno 818 ocen stanje habitatnih tipov opredeljeno kot neznano. Kazalnik EEA je na voljo na <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/conservation-status-of-habitats-under>. Države članice z veliko habitatnimi tipi v neznanem stanju bodo morale vložiti čas v izvajanje raziskav na teh območjih, preden bodo lahko začele s prizadevanji za obnovo narave, kar pomeni, da bodo morale v svoj nacionalni načrt vključiti dodatna prizadevanja, da bi dosegle cilj za te habitate do leta 2050.

OKVIR 4 – ZAHTEVE GLEDE PREPREČEVANJA POSLABŠANJA STANJA

Uredba o obnovi narave vključuje zahtevo za preprečevanje znatnega poslabšanja stanja na območjih obnove narave, na katerih je bilo doseženo dobro stanje, ter na območjih s kopenskimi in morskimi habitatnimi tipi, navedenimi v prilogah I in II. Izpolnjevanje te zahteve se bo merilo na ravni habitatnega tipa.

Pravno besedilo Uredbe razlikuje med načini uporabe zahteve glede neposlabšanja stanja za ta različna območja.

Države članice so za območja, ki jih je treba obnoviti in na katerih sta bila dosežena dobro stanje in zadostna kakovost habitatov vrst, zavezane k izpolnjevanju obveznosti, ki „temelji na ukrepih“ in v skladu s katero morajo sprejeti posebne ukrepe, „katerih cilj je zagotoviti“, da ne pride do „znatnega“ poslabšanja (člena 4(11) in 5(9)). Z drugimi besedami, državam članicam ni treba zagotoviti, da ne pride do „znatnega“ poslabšanja, temveč le to, da vzpostavijo ustrezne ukrepe, s katerimi bi tako poslabšanje lahko preprečile.

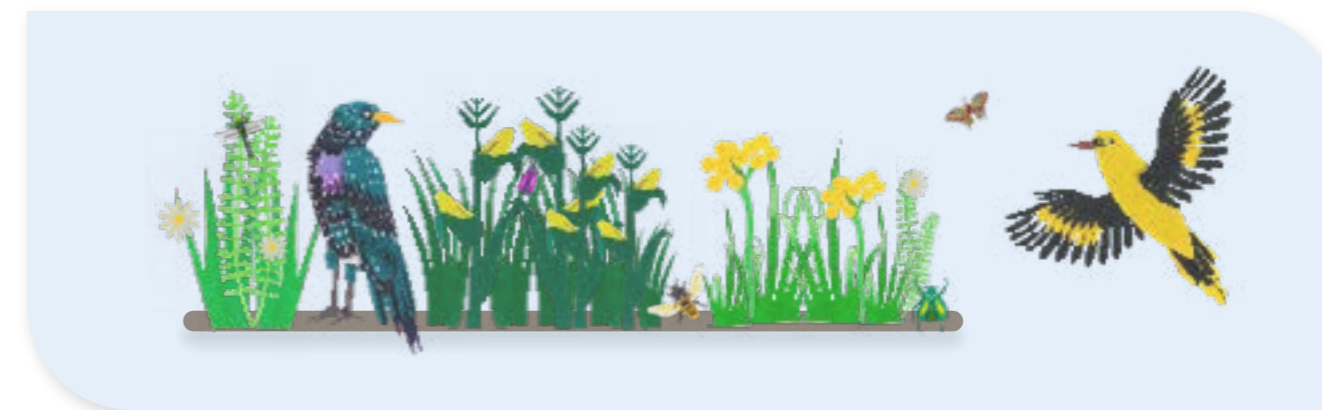
Za območja s habitatni tipi iz prilog I in II k uredbi o obnovi narave, ki so v dobrem stanju ali pa so potrebni za doseg ciljev obnove iz členov 4(17) in 5(14), velja (šibkejša) obveznost, ki temelji na „prizadevanjih za vzpostavitev“ ukrepov, potrebnih za preprečevanje znatnega poslabšanja (člena 4(12) in 5(10)). V slednjem primeru morajo države članice zgolj poskušati vzpostaviti ustrezne ukrepe, da bi se izognile „znatnemu“ poslabšanju na območjih obnove narave. Zaradi narave zgoraj navedenih obveznosti je treba njihovo izpolnjevanje oceniti za vsak primer posebej.

Države članice morajo v skladu s členom 9 **popisati vse umetne ovire za povezljivost površinskih voda** in tiste, ki so posebej določene za odstranitev. Pripraviti morajo tudi **načrt za odstranitev teh ovir**, ki naj bodo predvsem zastarele ovire (tiste, ki niso več potrebne za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov, plovbo po celinskih plovnih poteh, oskrbo z vodo, zaščito pred poplavami ali za druge namene, kot je navedeno v členu 9(2)). Poleg tega morajo določiti dolžino prosto tekočih rek, ki jo je treba doseči z izvajanjem ukrepov (ocenjeno za obdobji med letoma 2020 in 2030 ter do leta 2050), in vse druge ustrezne ukrepe za doseg ciljev iz člena (člen 15(3), točka (i)).

Države članice morajo v skladu s členoma 11 in 12 vključiti **kazalnike za kmetijske in gozdne ekosisteme**, ki so jih izbrale med razpoložljivimi, in utemeljiti njihovo primernost za prikaz napredka pri izboljšanju biotske raznovrstnosti na teh območjih (člen 15(3), točki (j) in (l)) (okvir 5).

OKVIR 5 – KAZALNIKI V KMETIJSKIH IN GOZDNIH EKOSISTEMIH

Države članice imajo v skladu z uredbo o obnovi narave prožnost, da s seznama same izberejo kazalnike, povezane s kmetijskimi in gozdnimi ekosistemi. Vendar bi lahko v skladu z drugimi zakonodajnimi predlogi, zlasti uredbo o monitoringu gozdov in uredbo o spremljanju tal, o katerih trenutno potekajo pogajanja, nekateri kazalniki za države članice postali obvezni. Zato bi bilo lahko za države članice preudarno in razumno, da začnejo že prej poročati o vseh kazalnikih in se tako izognejo prihodnjim upravnim bremenom poročanja o novih kazalnikih, ko bodo ti postali obvezni.

Države članice morajo v skladu s členom 13 opisati svoj prispevek k cilju zasaditve treh milijard dodatnih dreves v EU (člen 15(3), točka (m)).

PRIPOROČILO 8 NACIONALNI NAČRTI MORAJO VSEBOVATI PODROBNE IN NA DOKAZIH TEMELJEČE INFORMACIJE O HORIZONTALNIH ELEMENTIH IN RAZLIČNIH CILJIH ZA SPECIFIČNE EKOSISTEME TER BITI JAVNO DOSTOPNI.

Akterji civilne družbe, ki sodelujejo v procesu načrtovanja, tako lahko te informacije preverijo in presodijo, ali so ukrepi ustrezni in skladni z zahtevami iz ocene (glej priporočili 3 in 11).

✓ HORIZONTALNI ELEMENTI

V nacionalne načrte za obnovo narave bo treba vključiti poseben razdelek o sinergijah s področjem podnebnih sprememb, v katerem bo pojasnjeno, kako države članice pomen podnebnih scenarijev upoštevajo pri načrtovanju in vrsti ukrepov, potrebnih za obnovo narave, ter kako je mogoče s temi ukrepi čim bolj zmanjšati vplive podnebnih sprememb na naravo in preprečiti ali ublažiti učinke naravnih nesreč. V načrtih je treba upoštevati tudi sinergije s ključnimi politikami, povezanimi s podnebnimi in energetskimi tveganji ter tveganji za nesreče, ter sinergije s skupno kmetijsko politiko (SKP) in skupno ribiško politiko (SRP) (glej razdelek 4 o skladnosti politik) (člen 15(3), točka (t), ter člen 15(4) in (5)).

Države članice morajo tudi pojasniti postopek priprave in izdelave načrtov ter to, kako omogočajo učinkovito **sodelovanje javnosti** in upoštevajo potrebe lokalnih skupnosti (glej **priporočilo 3**) (člen 15(3), točka (w)).

V nacionalne načrte za obnovo narave je treba prav tako vključiti razdelek o ocenjenih **potrebah po financiranju** in o sredstvih za financiranje izvajanja ukrepov, vključno s tem, kako države članice podpirajo prizadete deležnike. Predvidena sredstva financiranja je mogoče pridobiti iz javnih ali zasebnih virov in jih je treba navesti v nacionalnih načrtih za obnovo narave. V načrtih je treba opisati tudi **negativne subvencije**, ki bi lahko vplivale na doseg ciljev (člen 15(3), točki (u) in (v)). Subvencije so rezultat vladnega ukrepa, ki prinaša prednosti potrošnikom ali proizvajalcem, da bi se dopolnil njihov prihodek ali zmanjšali njihovi stroški. Subvencije se lahko štejejo za negativne, kadar lahko neposredno ali posredno negativno vplivajo na okolje in s tem ovirajo doseganje ciljev iz uredbe o obnovi narave. Take subvencije so lahko med drugim davčne oprostitve in davčne olajšave, povezane s porabo energije iz fosilnih goriv, ali neposredna plačila za uporabo pesticidov ali gnojil.²¹

²¹ Evropska komisija, *A toolbox for reforming environmentally harmful subsidies in Europe: Final Report*, Luxembourg: Urad za publikacije Evropske unije, 2022: <https://circabc.europa.eu/ui/group/c1a5a4e9-7563-4d0e-9697-68d9cd24ed34/library/3e685dda-2269-487d-a253-28cfd23b7466/details>.

V okviru 6 je predstavljeno ozadje financiranja za izvajanje uredbe o obnovi narave.

OKVIR 6 – KAKO SE BO FINANCIRALO IZVAJANJE UREDBE O OBNOVI NARAVE?

Vprašanje financiranja izvajanja uredbe o obnovi narave je bilo ves čas pogajanj kritična tema. V oceni učinka Uredbe je ocenjeno, da bo obnova 40 % habitatnih tipov iz Priloge I k direktivi o habitatih do leta 2030 stala 8,2 milijarde EUR na leto za obdobje 2022–2030, kar vključuje stroške obnove, ponovne vzpostavitve in vzdrževanja stanja narave ter upravne stroške, vendar ne stroškov za druge ekosisteme. Financiranje EU in domače financiranje bo pokrilo večino potreb po finančnih sredstvih in se bo lahko dopolnjevalo z zasebnimi viri financiranja.

Zakonodajalca sta Evropsko komisijo zadolžila, da eno leto po začetku veljavnosti Uredbe pripravi poročilo o razpoložljivih finančnih sredstvih za izvajanje uredbe o obnovi narave in predlaga nove ukrepe za odpravo vrzeli v financiranju (člen 21(7)). Ta postopek bo potekal vzporedno s pripravo naslednjega večletnega finančnega okvira za obdobje 2028–2034, v katerem bo določen dolgoročni proračun EU za navedeno obdobje. Komisija bo morala zato preučiti različne možnosti za financiranje izvajanja uredbe o obnovi narave, ki bi lahko segale od ohranjanja obstoječih možnosti do predložitve predloga o skladu za naravo.

Medtem se bodo morale države članice za financiranje svojih ukrepov za obnovo narave zanašati na obstoječe instrumente financiranja na ravni EU, nacionalni in regionalni ravni.²²

PRIPOROČILO 9

DOLOČITE USTREZNE VIRE FINANCIRANJA TER ZAGOTOVITE POTREBNA SREDSTVA IZ JAVNIH IN ZASEBNIH VIROV.

Države članice si bodo morale za financiranje ukrepov, ki bodo prispevali k doseganju ciljev uredbe o obnovi narave, prizadevati, da opredelijo ustrezne vire financiranja iz javnih virov (EU in domačih) ter bolj inovativnih zasebnih virov. Zlasti v zvezi s financiranjem EU bo pomembno naslednje:

- **boljša izraba sredstev EU ter krepitev zmogljivosti** ustreznih agencij in nacionalnih nevladnih organizacij, da te priložnosti izkoristijo. Ti včasih niso dovolj ozaveščeni o razpoložljivih možnostih financiranja in pogojih za prijavo na takšno financiranje;²³
- **vključitev financiranja obnove narave v druge cilje porabe:** To se nanaša na vključevanje specifičnih prednostnih nalog v zasnovo in izvajanje programov financiranja tako, da se čim bolj poveča njihov prispevek k drugim ciljem politike ter spodbudita njihova sinergija in skladnost.²⁴ Obnova narave zajema cilje, ki so pogosto v sinergiji z drugimi okoljskimi politikami in se z njimi dopolnjujejo, ali pa je lahko način za doseganje takih ciljev. Na primer, obnova nekaterih ekosistemov je lahko koristna za blažitev podnebnih sprememb in prilagajanje nanje, zato je

²² Pregled načinov, na katere je mogoče sredstva EU usmeriti v obnovo narave, in pregled ocenjenih stroškov obnove za vsako državo članico, je na voljo tukaj: IEEP in Ecologic Institute, *How much will the implementation of the Nature Restoration Law cost and how much funding is available?*, december 2022: https://ieep.eu/wp-content/uploads/2023/01/4_Nature-Restoration-Law-and-Funding.pdf.

²³ Evropska komisija je leta 2022 začela izvajati raziskavo o izzivih, s katerimi se spopadajo deležniki, kadar poskušajo dostopati do sredstev EU za okoljske projekte. Zbrane povratne informacije so bile uporabljene za pripravo smernic o vlaganju vlog za sredstva, namenjena okoljskim projektom, v okviru sedanjega večletnega finančnega okvira. Za več informacij glej Evropska komisija, Generalni direktorat za okolje, *Find your EU funding programme for the environment – Supporting the environment under the 2021-2027 multiannual financial framework and NextGenerationEU*, Urad za publikacije Evropske unije, 2022: <https://data.europa.eu/doi/10.2779/768079>.

²⁴ Evropska komisija, *Climate mainstreaming architecture in the 2021-2027 Multiannual Financial Framework*, SWD(2022) 225, https://commission.europa.eu/system/files/2022-06/swd_2022_225_climate_mainstreaming_architecture_2021-2027.pdf.

#RESTORENATURE

mogoče ukrepe za obnovo financirati v okviru ciljev financiranja EU, ki je namenjeno odhodkom za podnebne ukrepe in obsega 30 % celotnega proračuna EU za obdobje 2021–2027. Izkoristiti je mogoče tudi druge povezave med politikami, na primer uporabo proračunov za izboljšanje kakovosti zraka in vode, da bi se financirali ukrepi za obnovo narave, ki lahko prispevajo k tem ciljem;

- čeprav državam članicam v skladu z uredbo o obnovi narave sredstev iz SKP in SRP ni treba prerazporediti k ukrepom za obnovo narave, to ne pomeni, da tega ni mogoče storiti. **Sklade, povezane s SKP²⁵ in SRP, je mogoče izrabi kot pomembno priložnost za financiranje in vključevanje teh ukrepov (glej priporočilo 14);**
- **države članice naj svoje finančne načrte za ukrepe za obnovo narave vključijo v svoje prednostne okvire ukrepanja.** V teh dokumentih načrtovanja so opisane njihove potrebe po financiranju in prednostne naloge za območja Natura 2000 na nacionalni in/ali regionalni ravni ter predvideno financiranje iz sredstev EU;
- **Evropska komisija bi morala v naslednjem večletnem finančnem okviru podati predlog o skladu za obnovo narave.** Za biotsko raznovrstnost obstaja precejšnja vrzel v financiranju²⁶, ki bi jo bilo mogoče premostiti s posebnim financiranjem, namenjenim doseganju ciljev iz uredbe o obnovi narave²⁷. To ni samostojna rešitev; pomembna je tudi pri izboljšanju vključevanja ukrepov za obnovo narave v druge dele proračuna EU.

Države članice bi morale mobilizirati tudi **zasebno in kombinirano financiranje**, da bi v doseganju ciljev za obnovo narave preusmerile dodatne naložbe in olajšale sodelovanje z zavarovalnicami pri zmanjševanju tveganja nesreč. Med sodelovanjem z Evropsko investicijsko banko bi lahko na primer nastale priložnosti, da bi se ukrepi za obnovo narave podprli s kombiniranim financiranjem. Države članice morajo te priložnosti raziskati in jih v nacionalnih načrtih za obnovo narave navesti kot potencialne ali dejanske vire financiranja ukrepov. Te pristope je treba v načrtih jasno opisati in pojasniti.

PRIPOROČILO 10

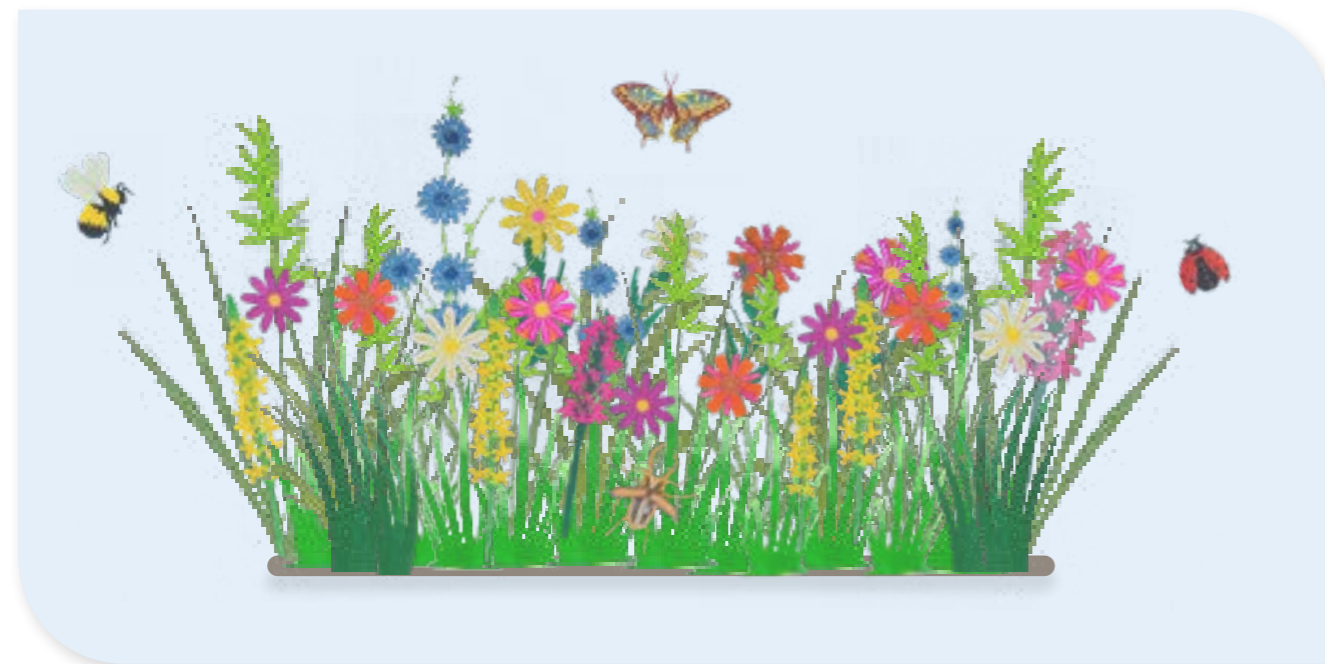
PODPRITE UPRAVLJAVCE/UPORABNIKE ZEMLJIŠČ IN VODE, OMOGOČITE JIM, DA SODELUJEJO V PROCESU NAČRTOVANJA, IN JIH K TEMU SPODBUJAJTE.

Uredba o obnovi narave je zavezujoča za države članice, ne za upravljavce/uporabnike zemljišč in voda. Vendar bodo kmetje, gozdarji, ribiči in drugi upravljavci/uporabniki zemljišč prispevali k izvajanju ukrepov za obnovo narave na terenu. Zato se je treba z njimi aktivno posvetovati, jih vključevati in podpirati skozi celoten proces ter jim dati priložnosti, da pri tem tudi kaj zaslužijo. Države članice morajo izboljšati ali ustvariti sisteme, ki tem akterjem zagotavljajo sredstva in zmogljivosti za izvajanje ukrepov. To lahko vključuje finančno nadomestila in spodbude, kot so plačila za ekosistemske storitve, certifikati, usmeritve in usposabljanje.

²⁵ V strateških načrtih SKP so vključene možnosti financiranja za obnovo in vzpostavitev krajinskih značilnosti, kot so žive meje, drevesa, suhozidi, jarki in majhna mokrišča, ter za opuščanje obdelovalnih zemljišč ali sajenje semenskih mešanec. S temi ukrepi na kmetijskih zemljiščih nastanejo habitatni prostoživečih živali, kot so ptice kmetijske krajine, metulji, opraševalci itd. V nekaterih načrtih je zagotovljeno tudi financiranje za obsežno obnovo – na primer, ponovno močenje šotišč in ukinjanje njihove kmetijske rabe, vzpostavitev travnikov na poplavnih območjih s preureditvijo nasipov ob rekah, zasaditev sadovnjakov in vzpostavitev drugih agrogozdarskih sistemov za ptice kmetijske krajine.

²⁶ Študija Evropske komisije je pokazala, da je finančna vrzel za biotsko raznovrstnost v EU ocenjena na 18,69 milijarde EUR na leto za obdobje 2021–2030. Evropska komisija, Generalni direktorat za okolje, Nesbit, M., Whiteoak, K., Underwood, E. in drugi, *Biodiversity financing and tracking – Final report*, Urad za publikacije Evropske unije, 2022: <https://data.europa.eu/doi/10.2779/950856>.

²⁷ BirdLife International, *Funding our Future: a Proposal to Overhaul the EU's Multiannual Financial Framework*, december 2023: https://www.birdlife.org/wp-content/uploads/2024/01/BL_Position-Paper_Funding-Our-Future_-_A-Proposal-to-Overhaul-the-EUs-Multiannual-Financial-Framework-1.pdf; Dokument o stališču NVO: *Call for a Dedicated EU Nature Restoration Fund*, julij 2024: https://www.wwf.eu/wwf_news/publications/?14503641/Call-for-a-dedicated-EU-Nature-Restoration-Fund.

Za katere izjeme (odstopanja) lahko države članice zaprosijo?

✓ ODPSTOPANJA V UREDBI O OBNOVI NARAVE

Države članice lahko odstopanja uporabijo, da so oproščene izpolnjevanja nekaterih pravnih zahtev. Če se za to odločijo, morajo to navesti v svojih načrtih in pojasniti, kako z uporabo teh odstopanj ne ogrožajo doseganja ustreznih ciljev. Pravna odstopanja se razlagajo strogo, zato jih morajo države članice v svojih nacionalnih načrtih za obnovo narave zelo jasno utemeljiti in razložiti.

- Države članice lahko zunaj območij Natura 2000 uporabijo **zahteve glede neposlabšanja stanja na ravni biogeografske regije** na svojem ozemlju za vsak habitatni tip in habitat vrste, če Evropsko komisijo o tem obvestijo v šestih mesecih od začetka veljavnosti Uredbe (člen 4(13)). Opisati morajo izravnalne ukrepe, ki so jih sprejele ob vsakem večjem poslabšanju stanja, ter potrebno spremljanje rezultatov takih ukrepov in poročanje o njih. Pojasniti morajo tudi, kako bodo zagotovile, da to ne bo vplivalo na doseganje ciljev iz členov 1, 4 in 5 (člen 15(3), točka (g)).
- Države članice lahko **ponovno močijo delež šotišč, ki je manjši** od deleža, opredeljenega v ciljnih Uredbe, če sta izpolnjena oba naslednja pogoja: (i) ponovno močenje bi verjetno znatno negativno vplivalo na infrastrukturo, stavbe, prilagajanje podnebnim spremembam ali druge javne interese in (ii) ponovnega močenja ni mogoče izvesti drugje kot na kmetijskih zemljiščih (člen 11(4)). V svojih nacionalnih načrtih za obnovo narave morajo utemeljiti, zakaj so se odločile za uporabo tega odstopanja in predložiti dokaze o tem, kako izpolnjujejo zgoraj navedena pogoja (člen 15(3), točka (k)) (okvir 7).
- Če države članice menijo, da ni mogoče vzpostaviti potrebnih ukrepov, s katerimi bi **dosegle ugodno stanje posameznega habitatnega tipa na 100 % površine njegove referenčne cone**, lahko določijo nižji odstotek med 90 % in 100 % (člena 4(5) in 5(3)). Utemeljiti morajo, zakaj to ni mogoče, in pojasniti, kako bodo do leta 2050 postopoma uvedle ukrepe, s katerimi bodo navedeni odstotek dosegle (člen 15(3), točka (b)).
- Kadar je to ustrezno utemeljeno, lahko države članice **iz obnove izključijo zelo pogoste in splošno razširjene habitatne tipe, ki pokrivajo več kot 3 % njihovega evropskega dela ozemlja**, ter prilagodijo cilje za njihovo obnovo (člen 4(2)). Utemeljiti morajo, da ta izključitev ne bo ovirala za doseg ali ohranitev ugodnega stanja ohranjenosti zadevnega habitatnega tipa na nacionalni biogeografski ravni (člen 15(3), točka (e)).

OKVIR 7 – POMEN PONOVRNEGA MOČENJA ŠOTIŠČ ZA BLAŽITEV PODNEBNIH SPREMOMB

Prožnost, ki jo imajo države članice na voljo, da ponovno omočijo manjši delež šotišč, kot je določen v členu 11, pomeni precejšnje tveganje, da ne bodo dosegle ciljev Uredbe. Države članice bi si morale prizadevati, da bi te cilje v čim večji meri izpolnile ter odstopanje uporabile le v izjemnih primerih in kadar je to nujno potrebno.

Ponovno močenje šotišč prinaša številne dodatne koristi, pri čemer je najpomembnejši prispevek k **blažitvi podnebnih sprememb**, saj se na ta način zmanjšujejo emisije toplogrednih plinov ter povečujejo ponori in sekvestracija ogljika. Ponovno močenje je ključno za doseg podnebnih ciljev EU ter cilja glede ponorov v okviru spremembe rabe zemljišč in gozdarstva (LULUCF)²⁸, saj je za doseg cilja podnebne nevtralnosti v EU do leta 2050 treba obnoviti skoraj vsa izsušena šotišča²⁹. Čeprav so lahko naložbe v ukrepe za ponovno močenje zelo velike, so dolgoročno stroškovno učinkovite, saj finančni stroški neukrepanja daleč presegajo stroške izvajanja in doseganja ciljev uredbe o obnovi narave. Poleg tega je časovni okvir, v katerem bi ponovno močenje šotišč prineslo z ogljikom povezane koristi, zelo dolg, zato je zelo pomembno, da se s prizadevanji za ponovno močenje in obnovo ne odlašajo, saj bi se z zamudami zmanjševala verjetnost pravočasnega doseganja podnebnih ciljev EU.

Poleg tega so lahko kmetje in upravljavci/uporabniki zemljišč, ki bi obnovili in ponovno omočili izsušena šotišča, upravičeni do plačil za ogljik, bodisi iz sredstev EU (v okviru SKP ali programa LIFE) bodisi prek trgov ogljika.³⁰

✓ ODPSTOPANJA, KI JIH NI TREBA VKLJUČITI V NAČRTE ZA OBNOVO

Odstopanj, navedenih v nadaljevanju, ni treba vključiti v nacionalne načrte za obnovo narave. Kljub temu pa so pomembne določbe uredbe o obnovi narave in jih je zato treba omeniti.

Odstopanja na energetske in vojaškem področju

Člena 6 in 7 prinašata odstopanja, povezana z energijo iz obnovljivih virov oziroma nacionalno obrambo. Za načrtovanje, gradnjo in obratovanje infrastrukture za energijo iz obnovljivih virov se v skladu s členom 6 domneva, da so v prevladujočem javnem interesu. V običajnih okoliščinah in v skladu z uredbo o obnovi narave se lahko načrti prevladujočega javnega interesa pripravijo le, če ni na voljo nobenih manj škodljivih alternativnih rešitev. Vendar bi bile države članice v skladu s členom 6 izvzete iz izpolnjevanja zahteve glede obstoja manj škodljivih alternativnih rešitev, če je bila predhodno opravljena celovita presoja vplivov na okolje ali presoja vplivov na okolje. V skladu s členom 7 so lahko iz zahtev za obnovo narave v členu 4 izvzeta tudi območja, ki se uporabljajo za nacionalno obrambo, če se ukrepi narave štejejo za nezdržljive z nadaljnjo vojaško uporabo območij. Državam članicam je dana prožnost, da določijo, kateri načrti ali projekti na področju obnovljivih virov energije in nacionalne obrambe so v prevladujočem javnem interesu. Zato lahko take načrte in projekte izvzamejo iz zahteve,

²⁸ Uredba (EU) 2018/841 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 30. maja 2018 o vključitvi emisij toplogrednih plinov in odvzemov zaradi rabe zemljišč, spremembe rabe zemljišč in gozdarstva v okvir podnebne in energetske politike do leta 2030; Uredba (EU) 2023/839 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19. aprila 2023 o spremembi Uredbe (EU) 2018/841 glede področja uporabe, poenostavitve pravil o poročanju in skladnosti ter določitve ciljev držav članic za leto 2030, in Uredbe (EU) 2018/1999 glede izboljšanja spremljanja, poročanja, spremljanja napredka in pregleda.

²⁹ IEEP, *Why is nature restoration critical for climate mitigation in the EU?*, december 2022: https://ieep.eu/wp-content/uploads/2023/01/1_Nature-Restoration-and-Climate-mitigation.pdf.

³⁰ Evropska komisija, Generalni direktorat za podnebno politiko, Radley, G., Keenleyside, C., Freligh-Larsen, A. in drugi, *Setting up and implementing result-based carbon farming mechanisms in the EU – Technical guidance handbook*, Urad za publikacije Evropske unije, 2021: <https://data.europa.eu/doi/10.2834/056153>.

„da manj škodljive alternativne rešitev niso na voljo“, če vzpostavijo ukrepe za ublažitev vplivov teh projektov in načrtov na habitatne tipe.

Odstopanja, povezana s členom 4(14) do (16) in členom 5(11) do (13)

Neizpolnjevanje zahtev glede neposlabšanja stanja bi bilo lahko za kopenske, obalne in sladkovodne ter morske ekosisteme zunaj območij Natura 2000 upravičeno v primerih poslabšanja stanja zaradi višje sile (vključno z naravnimi nesrečami), neizogibnih sprememb habitatov vrst in habitatnih tipov, ki jih neposredno povzročajo podnebne spremembe, načrta ali projekta prevladujočega javnega interesa, za katerega ni na voljo nobenih manj škodljivih alternativnih rešitev, ali ukrepanja ali neukrepanja drugih držav. Znotraj območij Natura 2000 je neizpolnjevanje obveznosti glede neposlabšanja stanja upravičeno zaradi višje sile, neizogibnih sprememb habitatov vrst ali habitatnih tipov, ki so neposredna posledica podnebnih sprememb, in načrtov ali projektov, odobrenih v skladu s členom 6(4) direktive o habitatih.

KORAK 3

OCENA IN DOKONČANJE NAČRTOV ZA OBNOVO NARAVE

Komisija bo v skladu s členom 17 ocenila skladnost nacionalnih načrtov za obnovo narave z zahtevo glede vsebine načrtov (člen 15), njihovo ustreznost za doseganje ciljev zadevne države članice in njihov prispevek k ciljem uredbe o obnovi narave na ravni Unije, in sicer prispevek k splošnemu cilju (člen 1(2)), pa tudi k ciljem, da se do leta 2030 obnovi vsaj 25 000 km rek (člen 9) in zasadijo tri milijarde dreves (člen 13).

Države članice morajo zato v svoje načrte vključiti vse ustrezne informacije, da Komisiji omogočijo izvedbo ocenjevanja, tako da prikažejo, kako bodo načrtovani ukrepi zadostovali za doseg ciljev, povezanih s specifičnimi ekosistemi, in kako izpolnjujejo postopkovne zahteve, ki jih je treba vključiti v načrt (kot je vključevanje akterjev civilne družbe in ustreznih deležnikov). Po potrebi morajo dokazati tudi, da je uporaba odstopanj upravičena. Nazadnje morajo pokazati, da so v svojem načrtu upoštevale interakcijo z drugimi ustreznimi politikami, in opredeliti, kako slednje vplivajo na izpolnjevanje uredbe o obnovi narave ali kako uredba vpliva nanje. To bi bilo treba storiti tako, da bi se lahko države članice same, Komisija in vsi drugi deležniki pri obravnavi teh interakcij med seboj podpirali.

PRIPOROČILO 11

OKOLJSKE NEVLADNE ORGANIZACIJE BI MORALE IZVESTI PRITISK NA SVOJE VLADE, DA PRIPRAVIJO ČIM BOLJ AMBICIOZNE NACIONALNE NAČRTE ZA OBNOVO NARAVE, IN JIH MED CELOTNIM PROCESOM PRIPRAVE TEGA NAČRTA NADZOROVATI.

Svoje pomisleke glede nacionalnega načrta za obnovo narave in njegove vsebine bi morale posredovati neposredno državam članicam in Evropski komisiji, ki jih lahko nato upošteva pri svoji oceni in državam članicam da priložnost, da jih obravnavajo.

RAZDELEK 4

POMEN SKLADNOSTI POLITIK

Korist nacionalnih načrtov za obnovo narave za druge okoljske politike

K obnovi narave je treba pristopiti celovito, da bi lahko dosegli znaten napredek na področju številnih drugih okoljskih politik EU, od blažitve podnebnih sprememb in prilagajanja nanje do kakovosti vode in zraka ter še mnogih drugih. Z izvajanjem uredbe o obnovi narave se bo prispevalo k pospešenemu doseganju teh in drugih okoljskih ciljev.

Poleg tega bodo nacionalni načrti za obnovo narave ključna orodja za prepoznavanje in usmerjanje finančnih in tehničnih virov ter zmogljivosti, ki so lahko koristni za druge procese oblikovanja politik. S temi načrti bodo zagotovljeni tudi dodatni sistemi spremljanja in poročanja, s katerimi bo mogoče dopolniti in racionalizirati tiste, ki že obstajajo. Najpomembneje pa je, da ima lahko obnova narave kritično vlogo pri doseganju ciljev politik, kot so blažitev podnebnih sprememb (glej okvir 7 o ponovnem močenju šotišč) in načrti upravljanja območij Natura 2000. Na splošno bi vključitev procesov načrtovanja obnove narave v druge podobne procese pripomogla k temu, da se izvajanje podnebne zakonodaje uskladi z izvajanjem zakonodaje o biotski raznovrstnosti ter čim bolj zmanjšajo tveganja morebitnih nasprotij. Obstaja veliko priložnosti za sinergije med različnimi politikami ter z njimi povezanimi načrti in programi, ki bi jih bilo treba za doseganje ciljev uredbe o obnovi narave ustrezno upoštevati.³¹

Za obnovo narave je zato potreben celovit pristop na ravni vlade, v skladu s katerim se ta politika ne obravnava ločeno, temveč se vključi v druge procese oblikovanja politik, in v skladu s katerim morajo poleg vladnih služb za okoljske zadeve sodelovati tudi druge vladne službe – medsektorsko sodelovanje (glej priporočilo 14).

Politike, pomembne pri pripravi in osnovanju načrtov za obnovo narave

Države članice morajo pri pripravi nacionalnih načrtov za obnovo narave upoštevati vrsto politik, osredotočenih predvsem na podnebje, biotsko raznovrstnost in energijo. V končnih načrtih morajo opisati, kako so te politike upoštevale, navesti, kateri ukrepi krepijo ukrepe iz teh politik, hkrati pa tudi oceniti njihove morebitne dodatne koristi za obdobje do junija 2032 ter pripraviti strateški pregled za obdobje po juniju 2032.

Uredba o obnovi narave neposredno podpira cilje direktive o habitatih in direktive o pticah, saj vključuje zahtevo po obnovi in ponovni vzpostavitvi habitatnih tipov iz Priloge I in habitatov vrst, zavarovanih s temi direktivami, s pravno zavezujočimi datumi in cilji.

³¹ Hering, D., Schürings, C., Wenskus, F., Blackstock, K., Borja, A., Birk, S., Bullock, C., Carvalho, L., Dagher-Kharrat, M. B., Lakner, S., Lovrić, N., McGuinness, S., Nabuurs, G.-J., Sánchez-Arcilla, A., Settele, J. in Pe'er, G., 2023: *Securing success for the Nature Restoration Law*. Science št. 382 (6676), 1248–1250: <https://doi.org/10.1126/science.adk1658>.

Uredba o obnovi narave je rezultat strategije EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030 in neposredna podpora drugim ciljem te strategije. Države članice so v okviru strategije EU za biotsko raznovrstnost pozvane, naj do leta 2030 zavarujejo vsaj 30 % kopnega in 30 % morij EU, pri čemer mora biti ena tretjina teh območij strogo zavarovanih.³² Poleg tega je treba v skladu s to strategijo za vsaj 30 % vrst in habitatnih tipov, ki so trenutno v neugodnem stanju, do leta 2030 doseči ugodno stanje ali pa vsaj pokazati, da obstaja močan pozitiven trend ter tudi to, da se trendi in stanje ohranjenosti nobenih zavarovanih habitatnih tipov in vrst do leta 2030 ne bodo poslabšali. To so prostovoljne (neobvezujoče) zaveze, države članice pa so pozvane, da poročajo o svojem prispevku k doseganju teh ciljev. Države članice lahko sinergije dosežejo tako, da strateško načrtujejo razglasitev novih zavarovanih območij ali druge učinkovite ohranitvene ukrepe za posamezno območje tam, kamor usmerjajo ukrepe za obnovo narave. Tako sinergijsko izvajanje ukrepov bo zmanjšalo upravno breme držav članic, hkrati pa se bo na ta način pozornost prej namenila degradiranim območjem, na katerih je treba poskrbeti tako za ohranjanje kot tudi za obnovo narave.

Države članice EU bi morale pri pripravi nacionalnih načrtov za obnovo narave upoštevati okvirno direktivo o morski strategiji, saj je cilj te direktive doseči dobro okoljsko stanje morskih voda EU in zaščititi morske vire, od katerih so odvisne gospodarske in družbene dejavnosti, povezane z morjem. Z vključitvijo teh ciljev v nacionalne načrte za obnovo se povečuje možnost za doseg pomembnih pozitivnih okoljskih rezultatov, vključno z obnovo habitatnih tipov in habitatov vrst (člen 14(14), točka (d), in člen 14(17)).

Kljub navedenemu pa obstajajo politike, ki se lahko izkažejo za nasprotujoče ciljem uredbe o obnovi narave, če se prenašajo izvajajo ali napačno razlagajo, ne da bi se pri tem skrbno preučilo, kako bi jih lahko razvili skupaj z uredbo o obnovi narave in s tem izkoristili sinergije. To so predvsem direktiva o energiji iz obnovljivih virov ter SKP in SRP, ki so podrobneje pojasnjene v nadaljevanju.

✓ DIREKTIVA O ENERGIJI IZ OBNOVLJIVIH VIROV

Čeprav sta uredbi o obnovi narave in direktivi o energiji iz obnovljivih virov skupna cilja zmanjšanja emisij toplogrednih plinov in blažitve podnebnih sprememb, lahko pri izvajanju direktive o energiji iz obnovljivih virov pride do kompromisov na področju biotske raznovrstnosti. Prožnosti v direktivi o energiji iz obnovljivih virov, kot so prevladujoči javni interes in izjeme od zahteve po izvedbi presoje vplivov na okolje, ki jih imajo države članice v skladu s členom 16, točke (a) do (d) in točka (f), lahko v primeru slabega izvajanja privedejo do tega, da je razvoju infrastrukture za energijo iz obnovljivih virov dana prednost pred izvajanjem ukrepov za obnovo narave. To je protislovno, saj bi lahko zaradi direktive o energiji iz obnovljivih virov prišlo do nadaljnje degradacije območij, ki jih je treba obnoviti, čeprav bi se z ukrepi za obnovo narave (vsaj delno) poskušali doseči isti cilji kot v direktivi o energiji iz obnovljivih virov (tj. blaženje podnebnih sprememb).

Potencialne sinergije in kompromise med nacionalnimi načrti za obnovo narave in direktivo o energiji iz obnovljivih virov je treba preučiti na različnih stopnjah, med drugim pri kartiranju območij, potrebnih za nacionalne prispevke k doseganju cilja Unije na področju energije iz obnovljivih virov za leto 2030, določitvi območij za pospešeno uvajanje obnovljivih virov energije in izdajanju dovoljenj za posamezne projekte.

Države članice morajo pri pripravi in osnovanju nacionalnih načrtov za obnovo narave razvoj teh načrtov uskladiti z rezultati kartiranja območij, ki jih potrebujejo, da dosežejo vsaj svoje nacionalne prispevke k cilju na področju energije iz obnovljivih virov za leto 2030, ter po potrebi z določitvijo območij za pospešeno uvajanje obnovljivih virov energije in infrastrukturnih območij (člen 14(13) uredbe o obnovi narave). To bo zagotovo prineslo dvojne koristi, tako pri zmanjševanju regulativnega

bremena (preprečevanje podvajanja dela) kot tudi pri zmanjševanju prihodnjih nasprotij.

Organi, odgovorni za pripravo nacionalnega načrta za obnovo narave, morajo v skladu s členom 14(13) uredbe o obnovi narave zagotoviti, da prizadevanja za obnovo narave, izhajajoča iz Uredbe, ne ovirajo izvajanja direktive o energiji iz obnovljivih virov. Hkrati bi morale države članice (zlasti organi, ki izvajajo kartiranje v skladu s členom 15b direktive o energiji iz obnovljivih virov) zagotoviti tudi, da se ti dve politiki nemoteno povežeta, kar vključuje to, da zagotovijo združljivost projektov za energijo iz obnovljivih virov z že obstoječimi uporabami kartiranih območij (člen 15b(3) direktive o energiji iz obnovljivih virov). Iz prednostne razvrstitve obnove območij Natura 2000 za obdobje do leta 2030 (člen 4(3) uredbe o obnovi narave) izhaja, da je obveznost zagotavljanja združljivosti projektov s področja energije iz obnovljivih virov z že obstoječimi rabami še posebej pomembna v zgodnjih fazah izvajanja obeh zakonodajnih aktov.

Dejansko morajo države članice v skladu z direktivo o energiji iz obnovljivih virov določiti območja za pospešeno uvajanje obnovljivih virov energije za eno ali več vrst obnovljivih virov energije (člen 15c direktive o energiji iz obnovljivih virov). Izključiti morajo območja Natura 2000 in območja, ki so v okviru nacionalnih varstvenih shem določena za ohranjanje narave in biotske raznovrstnosti, selitvene poti ter druga območja, opredeljena na podlagi kart občutljivosti (člen 15c(1), točka (a)(ii) direktive o energiji iz obnovljivih virov). Ker je bila direktiva o energiji iz obnovljivih virov sprejeta pred začetkom veljavnosti uredbe o obnovi narave, območij obnove narave ni mogoče izrecno vnaprej izvzeti iz vključitve v območja za pospešeno uvajanje obnovljivih virov energije (z izjemo območij obnove narave, ki so del območij Natura 2000). To pomeni, da bo treba morebitno izključitev v skladu s členom 15c(1), točka (a) (ii) in (iii), določiti za vsak primer posebej ter se pri tem sklicevati na karte občutljivosti in druga orodja, primerna za ugotavljanje potencialno pomembnih vplivov na okolje, ki bi jih imela postavitve obratov za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov. Države članice lahko kot „druga orodja“ uporabijo rezultate pripravljane ocene stanja zadevnih ekosistemov v skladu s členom 14(2) in (6) uredbe o obnovi narave. Na ravni posameznih projektov bo pomembno, da vladne agencije in nacionalne nevladne organizacije vplive stalno spremljajo. Če bodo projekti na področju obnovljivih virov energije, ne glede na to, ali se nahajajo znotraj ali zunaj območij za pospešeno uvajanje obnovljivih virov energije, povzročili degradacijo območij obnove narave, se bo skupno število območij, na katerih je treba obnoviti naravo, naknadno povečalo, kar bo za države članice pomenilo dodatno breme, sorazmerno s povečanjem skupnega števila teh območij. Rezultate začetnega spremljanja stanja iz člena 14 uredbe o obnovi narave je treba upoštevati po tem, ko je bilo določeno, na kolikšni površini je treba izvesti obnovo narave, in jih redno posodabljanjati glede na pomembne spremembe stanja na posameznih območjih, ki se jih spremlja.

³² Evropska komisija, Strategija EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030. COM(2020) 380 final, Bruselj: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?qid=1590574123338&uri=CELEX:52020DC0380>.

PRIPOROČILO 12

IZVAJAJTE KONKRETNE UKREPE, DA IZKORISTITE SINERGIJE MED UREDBO O OBNOVI NARAVE IN DIREKTIVO O ENERGIJI IZ OBNOVLJIVIH VIROV, PRI ČEMER SE IZOGNITE MOREBITNIM KOMPROMISOM PRI OBNOVI NARAVE.

- **Med kartiranjem:** Države članice morajo zagotoviti, da se organi, ki izvajajo kartiranje v okviru direktive o energiji iz obnovljivih virov, posvetujejo z organom, pristojnim za pripravo in osnovanje nacionalnega načrta za obnovo narave, in drugimi ustreznimi organi (na primer organi na področju gozdarstva, prostorskega načrtovanja itd.).
- **Pri opredeljevanju območij za pospešeno uvajanje obnovljivih virov energije:** Območja obnove narave je treba pri opredelitvi izključiti iz območij za pospešeno uvajanje obnovljivih virov energije, škodljive vplive, ki bi na obnovitvenih območjih lahko nastali zaradi projektov na področju obnovljivih virov energije in območij za pospešeno uvajanje obnovljivih virov energije, pa je treba navesti v nacionalnih načrtih za obnovo narave.

✓ SKUPNA KMETIJSKA POLITIKA

V nacionalnih načrtih je treba opisati medsebojno delovanje ukrepov za obnovo narave in nacionalnih strateških načrtov SKP, čeprav slednjih ni treba spreminjati. Nekatera plačila SKP bi lahko zaradi intenzivnih kmetijskih praks, ki močno obremenjujejo naravo, preprečila preoblikovanje kmetijskih sistemov, da bi se vanje vključila obsežnejša obnova narave, kar bi spodkopavalo cilje uredbe o obnovi narave na področju kmetijstva. Splošen pregled takih škodljivih subvencij (povezanih tudi s SRP – glej spodaj) je treba vključiti v načrte držav članic (člen 15(3), točka (v)).

Ekstenzivno kmetijstvo – paša, pastirstvo, košnja in odpravljanje zaraščanja – je pomemben del obnove travnikov, grmičevij, resav in nekaterih mokrišč. Poleg tega je ohranjanje in obnavljanje krajinskih značilnosti in (drugih) neproizvodnih elementov (na primer mejic, dreves, travniških pasov ob robovih njiv in prahe) ključno za zdrave populacije ptic in opraševalcev ter druge oblike biotske raznovrstnosti kmetijskih zemljišč. Dodelitev sredstev SKP v ta namen bi bila lahko pomembno orodje za doseganje cilja obnove kmetijskih ekosistemov. Poleg tega je lahko SKP ključni vir financiranja za obnovo narave: z okoljskimi shemami³³ je mogoče financirati obnovo kmetijskih ekosistemov in travnikov, in sicer vzdrževanje in izvajanje preprostih letnih ukrepov za obnovo narave³⁴. V okviru večletnih kmetijsko-okoljskih intervencij in neproizvodnih naložb³⁵ je mogoče financirati obnovo kmetijskih in gozdnih ekosistemov, šotišč, močvirij, resav in obalnih mokrišč, če so ta pašna ali povezana s kmetijskimi zemljišči. V okviru SKP je mogoče financirati tudi ukrepe, namenjene krepitvi zmogljivosti in znanja ter sodelovanju.³⁶ V najnovejšo predstavitev in analizo strateških načrtov SKP, ki ju je pripravila Komisija, je že vključenih nekaj sklicevanj na obstoječe povezave in (morebitne) potrebe po obnovi narave.³⁷ Pri obravnavi financiranja SKP v povezavi z uredbo o obnovi narave je pomembno preveriti, ali:

- je naložbena podpora na voljo za vse načrtovane ukrepe za obnovo narave;
- lahko kmetje izkoristijo podporo za sodelovanje z naravovarstveniki, hidrologi ali drugimi strokovnjaki;
- so kmetijsko-okoljske sheme prilagojene habitatnim tipom iz Priloge I in načrtom upravljanja

³³ Financirano z Evropskim kmetijskim jamstvenim skladom (EKJS).

³⁴ V skladu z nedavno revizijo člena 31 osnovne uredbe skupne kmetijske politike (Uredba (EU) 2024/1468 o uvedbi sprememb Uredbe (EU) 2021/2115 in Uredbe (EU) 2021/2116)) so države članice kmetom dolžne ponuditi take prostovoljne okoljske sheme, da bi se ohranile neproizvodne površine in vzpostavile krajinske značilnosti: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/PE-75-2024-INIT/sl/pdf>.

³⁵ Financirano iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP).

³⁶ IEEP in Ecologic Institute, *How much will the implementation of the Nature Restoration Law cost and how much funding is available?*, december 2022: https://ieep.eu/wp-content/uploads/2023/01/4_Nature-Restoration-Law-and-Funding.pdf.

³⁷ Evropska komisija, Generalni direktorat za kmetijstvo in razvoj podeželja, Chartier, O., Krüger, T., Folkesson Lillo, C. in drugi, *Mapping and analysis of CAP strategic plans – Assessment of joint efforts for 2023-2027*, Chartier, O. (urednik), Folkesson Lillo, C. (urednik), Urad za publikacije Evropske unije, 2023: <https://data.europa.eu/doi/10.2762/71556>.

- plačila podpore za obnovljena območja morda vključujejo dodana plačila ali doplačila za spodbujanje obnove narave.

✓ SKUPNA RIBIŠKA POLITIKA

Države članice v skladu s SRP ne morejo same sprejeti nekaterih ohranitvenih ukrepov iz členov 11 in 18 uredbe o SRP³⁸ (kategorija ukrepov, v katero bodo sodili tudi ukrepi za obnovo morskega okolja, sprejeti v skladu s členom 5). Te ukrepe je mogoče sprejeti le po t. i. postopku „skupnih priporočil“, v skladu s katerim mora država članica, ki mora take ukrepe sprejeti (država članica pobudnica), doseči dogovor z drugimi državami članicami, katerih ribiški interesi bi bili lahko s sprejetjem takih ukrepov prizadeti, in skupna priporočila teh držav posredovati Komisiji, ki nato sprejme delegirani akt z dogovorjenimi ukrepi, ki jih je treba sprejeti in izvajati. V nacionalni načrt za obnovo narave je treba vključiti ukrepe za ohranjanje in upravljanje, ki jih namerava država članica sprejeti v okviru SRP, vključno z ukrepi za obnovo morskega okolja, ki se štejejo za ukrepe iz „skupnih priporočil“ (člen 15(4)).

V skladu s SRP je treba pri upravljanju ribištva upoštevati ekosistemski pristop, da bi se čim bolj zmanjšali negativni vplivi ribolovnih dejavnosti na morsko okolje (člen 2(3) uredbe o SRP), kar je pristop, ki ga bo treba sprejeti tudi za ukrepe obnove morskega okolja iz skupnih priporočil.

Čeprav med SRP in uredbo o obnovi narave obstajajo sinergije, saj je treba izvajanje Uredbe uskladiti s SRP in mora Uredba prispevati k doseganju ciljev SRP (in obratno), lahko pride tudi do tveganj, saj se bodo morale države članice (pobudnice) posvetovati z drugimi državami članicami, ki imajo neposreden upravljavski interes, na katerega bi načrtovani ukrepi lahko vplivali (člen 18). Če slednje države članice ukrepu nasprotujejo, bi se tak ukrep lahko preložil ali v celoti umaknil, kar bi lahko povzročilo zamude in celo neizpolnjene obveznosti, ker države članice svojih ciljev za obnovo morskega okolja ne bi dosegle.

Države članice lahko sredstva SRP izkoristijo prek Evropskega sklada za pomorstvo, ribištvo in akvakulturo (ESPRA), da financirajo ukrepe na področjih obnove narave, krepitve zmogljivosti in znanja ter izboljšanja spremljanja stanja. Financiranje v okviru ESPRA je na voljo za vsa morska ali obalna območja Natura 2000 in za ukrepe varstva vrst v morskih in obalnih vodah v skladu z direktivo o habitatih in direktivo o pticah. V okviru ESPRA se financirajo tudi ukrepi za obnovo narave zunaj območij Natura 2000, in sicer z razglasitvijo morskih zavarovanih območij, ki jim je dana prednost v okviru evropskih konvencij o regionalnih morjih, kot sta HELCOM in OSPAR. Zato je, čeprav državam članicam sredstev ESPRA ni treba dodeliti za izvajanje uredbe o obnovi narave, zelo zaželeno, da to storijo in s tem čim bolj povečajo dodatne koristi in učinkovitost porabe – kar je v skladu z načelom dobre finančne poslovodenja.

PRIPOROČILO 13

POIŠČITE SINERGIJE MED SKP, SRP IN UKREPI ZA OBNOVO NARAVE, KI SE IZVAJAJO V OKVIRU UREDBE O OBNOVI NARAVE, DA OPREDELITE MOREBITNE MEHANIZME FINANCIRANJA TEH UKREPOV TER MOREBITNA NASPROTJA IN NAČINE, NA KATERE BOSTE TA NASPROTJA ČIM BOLJ ZMANJŠALI.

Obstaja veliko možnosti, da se ukrepi za obnovo narave s SKP in SRP podprejo, namesto spodkopljejo. Kmetijsko-okoljsko-podnebne ukrepe v okviru SKP je mogoče uporabiti, da se med drugim podpreta učinkovito izvajanje ukrepov za obnovo narave in okrepanje populacij opraševalcev. V okviru SRP je prek ESPRA mogoče povečati pozitivne spodbude za okolju prijazne in trajnostne ribolovne ukrepe, ki prispevajo k obnovi morskih habitatnih tipov in habitatov vrst. Obe politiki in z njima povezani skladi so nepogrešljivi za doseganje ciljev uredbe o obnovi narave.

³⁸ Uredba (EU) št. 1380/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. decembra 2013 o skupni ribiški politiki.

✓ DRUGE POMEMBNE POLITIKE

V preglednici 1 so povzete politike, ki jih morajo države članice v skladu z uredbo o obnovi narave upoštevati pri pripravi in razvoju svojih načrtov za obnovo narave. Preglednica prikazuje obseg, v katerem je treba posamezno politiko upoštevati v nacionalnem načrtu, in pojasnilo, zakaj je ta politika pomembna za obnovo narave.

► **Preglednica 1:** Obseg, v katerem je treba v nacionalnem načrtu za obnovo narave upoštevati ustrezne politike, in pomen teh politik za obnovo narave

POLITIKA	KAKO JE TREBA POLITIKO UPOŠTEVATI V NACIONALNEM NAČRTU ZA OBNOVO NARAVE?	ZAKAJ JE TA POLITIKA POMEMBNA ZA OBNOVO NARAVE IN KAKŠNE SO SINERGIJE?
----------	--	--

> UPOŠTEVANE PODNEBNE POLITIKE IN UKREPI

Nacionalne strategije ali načrti za prilagajanje in nacionalna poročila o oceni tveganja nesreč (evropska podnebna pravila, Uredba (EU))	Razdelek v načrtu, namenjen opisu načina upoštevanja te politike v načrtu	Na eni strani države članice nacionalne strategije in načrte za prilagajanje sprejmejo in izvajajo v skladu z evropskimi podnebnimi pravili. Ti morajo spodbujati na naravi temelječe rešitve in prilagoditvene ukrepe, ki temeljijo na ekosistemih, da bi se dosegli cilji iz navedenih pravil. Na drugi strani pa se za poročanje o oceni in obvladovanju tveganja pripravljajo poročila o oceni tveganja nesreč. V njih je treba poudariti sinergije z varstvom in obnovo ključnih ekosistemov za obvladovanje tveganja nesreč. V nacionalne načrte za obnovo narave bi bilo treba vključiti ukrepe za obnovo in jih opredeliti kot na naravi temelječe rešitve ali prilagoditvene ukrepe, ki temeljijo na ekosistemih, ter pojasniti, kako prispevajo k prilagajanju na podnebne spremembe.
Nacionalni energetske in podnebni načrti (NEPN) (Uredba (EU) 2018/1999 o upravljanju energetske unije in podnebnih ukrepov)	Razdelek v načrtu, namenjen pregledu medsebojnega delovanja nacionalnega načrta za obnovo narave in NEPN	NEPN so desetletni načrti, v katerih je opisano, kako bodo države članice dosegle energetske in podnebne cilje EU za leto 2030. Za obnovo narave so pomembni, saj bi bilo treba v njih oceniti sinergije in kompromise med posameznimi ustreznimi politikami in biotsko raznovrstnostjo, kot so vloga ekosistemskih storitev pri blažitvi podnebnih sprememb in prilagajanju nanje ter morebiten vpliv nekaterih politik na ekosisteme. ³⁹ Z obnovo narave se blažijo podnebne spremembe in prispeva k prilagajanju nanje, s čimer je mogoče prispevati k doseganju podnebnih ciljev EU, lahko pa je treba zaradi obnove narave sprejeti kompromise na področju razvoja infrastrukture za energijo iz obnovljivih virov in oboje je treba v nacionalnih načrtih za obnovo narave upoštevati.
Dolgoročna strategija za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov (Uredba (EU) 2018/1999)	Upoštevati pri pripravi načrta	Države članice predložijo svoje dolgoročne strategije, v katerih za najmanj 30 let vnaprej opišejo, kako bodo dosegale mednarodne cilje in cilje EU za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov. V te strategije morajo vključiti izboljšanje odstranjevanja teh emisij s ponori in vplive na varstvo okolja. Obnova narave je ključna pri doseganju podnebnih ciljev EU, saj se z njo povečuje zmogljivost ekosistemov za sekvenciranje in shranjevanje ogljika.

> UPOŠTEVANE POLITIKE BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI

Ohranitveni ukrepi na območjih Natura 2000 (direktiva o habitatih, 92/43/EGS)	Upoštevati pri pripravi načrta	Države članice morajo določiti podrobne varstvene cilje in ohranitvene ukrepe za učinkovito upravljanje območij Natura 2000 ter za doseganje ciljev direktive o habitatih, ki se nanašajo na doseganje ugodnega stanja ohranjenosti zavarovanih vrst in habitatnih tipov. Pri ohranitvenih ukrepih bi bilo treba opredeliti, kakšna obnova je potrebna za habitatne tipe in vrste na vsakem območju, zato bi morali biti, če so bili dobro zasnovani, osrednji del nacionalnega načrta za obnovo narave, zlasti kar zadeva člena 4 in 5.
---	--------------------------------	--

³⁹ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij, Ocena nacionalnih energetske in podnebnih načrtov na ravni EU, COM(2020) 564 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?from=EN&uri=CELEX%3A52020DC0564>.

Prednostni okviri ukrepanja (direktiva o habitatih, 92/43/EGS)

Upoštevati pri pripravi načrta

Države članice morajo sprejeti prednostne okvire ukrepanja, da opredelijo svoje potrebe po financiranju in prednostne naloge za območja Natura 2000 na nacionalni in/ali regionalni ravni ter to, kako nameravajo te okvire financirati s sredstvi EU. V prednostnih okvirih ukrepanja, pripravljenih v obdobju 2019/2020, so navedene specifične potrebe po obnovi in njihovi stroški, ki jih je treba v celoti vključiti v nacionalni načrt za obnovo narave. Naslednji prednostni okviri ukrepanja, ki jih je treba pripraviti do leta 2026, so pomembni dokumenti načrtovanja, v katere bi bilo treba vključiti prihodnje ukrepe iz nacionalnega načrta za obnovo narave v naslednjem programskem obdobju (glej priporočilo 9).

Ukrepi in programi ukrepov v načrtih upravljanja voda in načrtih zmanjševanja poplavnih ogroženosti (okvirna direktiva o vodah, 2007/60/ES)

Upoštevati pri pripravi načrta

V skladu z okvirno direktivo EU o vodah je treba obnoviti ekološko kontinuiteto vseh rek v EU, kolikor je to potrebno, da se podpre doseganje dobrega ekološkega stanja (čeprav to ne pomeni nujno popolne odstranitve ovir). V skladu z direktivo je treba obnoviti tudi poplavna območja in mokrišča. V načrtih upravljanja voda je treba za vsako vodno telo opredeliti mesta, na katerih je treba odstraniti umetne ovire, ter ukrepe, načrtovane za obnovo poplavnih območij in mokrišč. Ukrepe, predvidene v tretjih načrtih upravljanja voda (2022–2027), je treba vključiti v nacionalni načrt za obnovo narave. Četrtri načrti upravljanja voda (2028–2034) pa bi morali v celoti vključevati ukrepe iz uredbe o obnovi narave, ki so namenjeni odstranitvi ovir ter obnovi rek, jezer, estuarijev in obalnih lagun.

Morske strategije za doseganje dobrega okoljskega stanja vseh morskih regij EU (okvirna direktiva o morski strategiji, 2008/56/ES)

Po potrebi upoštevati pri pripravi načrta

Države članice so morale do leta 2020 sprejeti strategije za doseganje dobrega okoljskega stanja morskih regij EU in ukrepe za varstvo morskih ekosistemov. Ker tega cilja niso dosegle, mora vsaka država članica izvajati programe ukrepov, vključno z ukrepi za obnovo narave. Strategije je treba uskladiti z ukrepi za obnovo morskih ekosistemov, za pomoč pri določanju in načrtovanju teh ukrepov pa je treba v celoti izkoristiti obstoječe zbirke podatkov. Z uredbo o obnovi narave je mogoče podpreti doseganje ciljev iz okvirne direktive o morski strategiji, saj poleg obnove habitatnih tipov, zavarovanih na podlagi direktive o habitatih in konvencij o regionalnih morjih, nalaga tudi obnovo obalnih in morskih habitatnih tipov, ki jih je treba oceniti v skladu z navedeno direktivo, ter habitatne tipe z vrstami, za katere je treba v skladu s to direktivo prav tako opraviti oceno.

Nacionalne strategije in akcijski načrti za biotsko raznovrstnost (Konvencija o biološki raznovrstnosti)

Upoštevati pri pripravi načrta

Pogodbenice Konvencije o biološki raznovrstnosti morajo pripraviti nacionalne strategije in akcijske načrte za biotsko raznovrstnost, namenjene ohranjanju in trajnostni rabi biotske raznovrstnosti. Po sprejetju svetovnega okvira za biotsko raznovrstnost decembra 2022⁴⁰, je bilo treba do oktobra 2024 predložiti nacionalne strategije in akcijske načrte za biotsko raznovrstnost, v katerih je določen način za doseganje teh dveh različnih ciljev. V svetovnem okviru za biotsko raznovrstnost je določen pomemben cilj obnove 30 % vseh degradiranih ekosistemov na svetovni ravni. Z doseganje ciljev uredbe o obnovi narave se bo zato neposredno prispevalo k doseganju svetovnega cilja obnove in obratno.

⁴⁰ Kunmingško-montrealski svetovni okvir za biotsko raznovrstnost. Konferenca pogodbenic Konvencije o biološki raznovrstnosti, petnajsto srečanje – II. del, CBD/COP/15/L.25, Konvencija o biološki raznovrstnosti, Montreal, Kanada: <https://www.cbd.int/doc/c/e6d3/cd1d/daf663719a03902a9b116c34/cop-15-l-25-en.pdf> (slovenski prevod konvencije je na voljo na [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.gov.si/assets/ministrstva/MNVP/Dokumenti/Narava/Kunming_Montreal_svetovni_okvir_biotska_raznovrstnost.pdf](https://www.gov.si/assets/ministrstva/MNVP/Dokumenti/Narava/Kunming_Montreal_svetovni_okvir_biotska_raznovrstnost.pdf); op. prev.).

> DRUGE POLITIKE, KI SE UPOŠTEVAJO PO POTREBI

Nacionalni programi nadzora nad onesnaževanjem zraka (direktiva o nacionalnih obveznostih zmanjšanja emisij, (EU) 2016/2284)	Po potrebi upoštevati pri pripravi načrta	Države članice v teh programih določijo, kako nameravajo izpolniti obveznosti za zmanjšanje ciljanih onesnaževal zraka. Ta politika je pomembna za obnovo narave, natančneje za člen uredbe o obnovi narave, ki se nanaša na urbane ekosisteme, saj se bo zaradi povečanja zelenih površin in števila dreves v mestih izboljšala kakovost zraka.
Strateški projekti na področju kritičnih surovin, priznani na podlagi prava EU (Predlog uredbe o vzpostavitvi okvira za zagotavljanje zanesljive in trajnostne oskrbe s kritičnimi surovinami)	Upoštevati	Če bi bila ta nova uredba sprejeta, bi se v skladu z njo opredelili strateški projekti na področju kritičnih surovin, ki bi bili ključni za razvoj tehnologij, ki se uporabljajo za ambicije in aplikacije na področjih zelenega, digitalnega, obrambe in vesolja. Ti projekti bi lahko povzročili tveganja za biotsko raznovrstnost, ki bi jih bilo treba ublažiti, da ne bi ogrozili doseganja ciljev iz uredbe o obnovi narave.

Poleg naštetih politik, ki jih je treba v nacionalnih načrtih za obnovo narave izrecno upoštevati, se lahko pri pripravi načrtov in načrtovanju ukrepov za obnovo narave upoštevajo tudi druge politike. Načrti in strategije za opraševalce, ki jih sprejmejo države članice, so lahko na primer pomembni za cilje iz členov 10 in 11. S temi načrti in strategijami je mogoče spodbuditi ukrepe za ohranjanje in obnavljanje habitatov opraševalcev v različnih ekosistemih ter jih vključiti v prostorsko načrtovanje in ustrezne politike, kot je SKP.

Trenutne zakonodajne predloge, kot so uredba o monitoringu gozdov in uredba o spremljanju tal, bi bilo treba v primeru njihovega sprejetja prav tako upoštevati v nacionalnih načrtih za obnovo narave ali pri njihovem prihodnjem izvajanju.

PRIPOROČILO 14

ZAGOTOVITE SKLADNOST POLITIKE IN MEDSEKTORSKO SODELOVANJE, DA K OBNOVI NARAVE NE BI PRISTOPILO LOČENO OD DRUGIH POLITIK.

Ker obnova narave vključuje celosten pristop, jo je treba načrtovati v sodelovanju z vrsto vladnih služb, kot so službe na področjih energije, kmetijstva in ribištva, gozdarstva, gospodarjenja z vodami, prometa itd. Politike na področju narave se običajno upravljajo in izvajajo ločeno, zaradi tega razdrobljenega pristopa pa so bile v preteklosti zamujene številne priložnosti za zagotavljanje skladnosti politik in medsektorskega sodelovanja. Priprava in sprejetje nacionalnih načrtov za obnovo narave je zato priložnost, da se ta izziv premaga ter zagotovita sodelovanje med ustreznimi službami in skladnost z drugimi povezanimi politikami.

Države članice bi morale narediti korak dlje od samega izpolnjevanja pravnih zahtev uredbe o obnovi narave ter upoštevati politike iz preglednice in v svoje nacionalne načrte za obnovo narave vključiti razdelke o tem, kako s temi načrti prispevajo k vsem naštetim politikam. Čim podrobneje bi morale navesti, s katerimi konkretnimi ukrepi prispevajo k posamezni politiki. Prav tako bi morale opredeliti politike, ki bi bile lahko pomembne za obnovo narave, vendar niso izrecno omenjene v členu 15, ter tem politikam v nacionalnih načrtih za obnovo narave prav tako nameniti poseben razdelek.

Zlasti pomembno je, da se načrtovanje obnove narave uskladi s prostorskim načrtovanjem in da se ukrepi za obnovo narave vključijo v instrumente prostorskega načrtovanja, ne da bi se pri tem okrnili status ali pomen obnove v primerjavi z drugimi politikami. To je lahko izziv za močno urbanizirane države članice, ki bodo morale take ukrepe uvesti in se ob tem spopasti s konkurenčnimi interesi, povezanimi z rabo zemljišč.

RAZDELEK 5

POVZETEK PRIPOROČIL ZA USPEŠNO NAČRTOVANJE OBNOVE NARAVE

Namen tega usmeritvenega dokumenta je pomagati nacionalnim agencijam, okoljskim agencijam in deležnikom, ki sodelujejo v procesu načrtovanja, da bodo razumeli in izvajali pravne zahteve uredbe o obnovi narave, ki se nanašajo na pripravo, osnovanje in dokončanje nacionalnih načrtov za obnovo narave. Priporočila v tem usmeritvenem dokumentu so osredotočena na posebne ukrepe, ki jih lahko ti akterji sprejmejo, da bi bili pri načrtovanju obnove narave uspešni in da bi prispevali k izvajanju uredbe o obnovi narave.

Sledi povzetek teh priporočil:

1. Poiščite in odpravite vrzeli v znanju.
2. Poiščite in izkoristite sinergije z nacionalnimi načrti za obnovo narave drugih držav članic.
3. Akterji civilne družbe in deležniki morajo biti vključeni od začetka procesa priprave načrta.
4. Presezite zgolj to, kar vam nalagajo pravno zavezujoče zahteve, in v celoti izkoristite razpoložljiva orodja, k čemur vas spodbuja uredba o obnovi narave, da bi čim bolj povečali ambicije in učinkovitost načrtov.
5. Ukrepe na območjih Natura 2000 in drugih območjih načrtujte in izvajajte ustrezno.
6. Ukrepe za obnovo narave začnite čim prej in redno spremljati.
7. Izkoristite družbeno-gospodarske koristi ukrepov za obnovo narave, da ublažite njihove morebitne učinke na prizadete deležnike in pridobite njihovo podporo.
8. Nacionalni načrti za obnovo narave morajo vključevati zelo podrobne in na dokazih temelječe informacije, povezane z različnimi ekosistemskimi cilji in horizontalnimi elementi, ter morajo biti dostopni javnosti.
9. Poiščite ustrezne vire financiranja in zagotovite potrebna sredstva iz javnih in zasebnih virov.
10. Podprite upravljavce/uporabnike zemljišč in voda ter jim omogočite, da v procesu sodelujejo, in jih k temu spodbujajte.
11. Okoljske nevladne organizacije bi morale izvesti pritisk na svoje vlade, da pripravijo čim bolj ambiciozne nacionalne načrte za obnovo narave, in jih med celotnim procesom priprave teh načrtov nadzorovati.
12. Izvajajte konkretne ukrepe, da izkoristite sinergije med uredbo o obnovi narave in direktivo o energiji iz obnovljivih virov, pri čemer se izognite morebitnim kompromisom na račun obnove narave.
13. Opredelite sinergije med SKP, SRP in ukrepi obnove narave za izvajanje uredbe o obnovi narave, da opredelite morebitne mehanizme financiranja teh ukrepov ter morebitna navzkrižja in načine, na katere boste ta navzkrižja čim bolj zmanjšali.
14. Zagotovite skladnost politike in medsektorsko sodelovanje, da k obnovi narave ne bi pristopili ločeno.

AMBER Consortium, The AMBER Barrier Atlas. A Pan-European database of artificial instream barriers. Različica 1.0, 29. junij 2020: <https://amber.international/european-barrier-atlas/>.

BirdLife International, *Funding our Future: a Proposal to Overhaul the EU's Multiannual Financial Framework*, december 2023: https://www.birdlife.org/wp-content/uploads/2024/01/BL_Position-Paper_Funding-Our-Future_-_A-Proposal-to-Overhaul-the-EUs-Multiannual-Financial-Framework-1.pdf.

Konvencija o biološki raznovrstnosti (2022), Kunminško-montrealski svetovni okvir za biotsko raznovrstnost. Konferenca pogodbenic Konvencije o biološki raznovrstnosti, petnajsto srečanje – II. del, CBD/COP/15/L.25: <https://www.cbd.int/doc/c/e6d3/cd1d/daf663719a03902a9b116c34/cop-15-l-25-en.pdf>.

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij, Ocena nacionalnih energetske in podnebne načrtov na ravni EU, COM(2020) 564 final: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?qid=1600339518571&uri=COM:2020:564:FIN>.

Evropska komisija, Generalni direktorat za kmetijstvo in razvoj podeželja, Chartier, O., Krüger, T., Folkesson Lillo, C. in drugi, *Mapping and analysis of CAP strategic plans – Assessment of joint efforts for 2023-2027*, Chartier, O. (urednik), Folkesson Lillo, C. (urednik), Urad za publikacije Evropske unije, 2023: <https://data.europa.eu/doi/10.2762/71556>.

Evropska komisija, Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o obnovi narave. COM(2022) 304 final, https://environment.ec.europa.eu/publications/nature-restoration-law_en.

Dubgaard, A, Kallesøe, M F, Petersen, M L and Ladenburg, J, Cost-benefit analysis of the Skjern River Restoration Project. Social Science Series št. 10, 2002 (Kraljeva univerza za veterino in kmetijstvo).

Evropska komisija, Sporočilo Komisije o dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah (2017/C 275/01), [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017XC0818\(02\)&from=PT](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017XC0818(02)&from=PT).

Evropska komisija, Strategija EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030. COM(2020) 380 final, Bruselj: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?qid=1590574123338&uri=CELEX:52020DC0380>.

Evropska komisija, Generalni direktorat za podnebno politiko, Radley, G., Keenleyside, C., Freluh-Larsen, A. in drugi, *Setting up and implementing result-based carbon farming mechanisms in the EU – Technical guidance handbook*, Urad za publikacije Evropske unije, 2021: <https://data.europa.eu/doi/10.2834/056153>.

Evropska komisija, *A toolbox for reforming environmentally harmful subsidies in Europe: Final Report*, Luxembourg: Urad za publikacije Evropske unije, 2022: <https://circabc.europa.eu/ui/group/c1a5a4e9-7563-4d0e-9697-68d9cd24ed34/library/3e685dda-2269-487d-a253-28cfd23b7466/details>.

Evropska komisija, Generalni direktorat za okolje, Nesbit, M., Whiteoak, K., Underwood, E. in drugi, *Biodiversity financing and tracking – Final report*, Urad za publikacije Evropske unije, 2022: <https://data.europa.eu/doi/10.2779/950856>.

Evropska komisija, *Climate mainstreaming architecture in the 2021-2027 Multiannual Financial Framework*, SWD(2022) 225, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10530-2022-INIT/en/pdf>.

Evropska komisija, Generalni direktorat za okolje, *Find your EU funding programme for the environment – Supporting the environment under the 2021-2027 multiannual financial framework and NextGenerationEU*,

Urad za publikacije Evropske unije, 2022: <https://data.europa.eu/doi/10.2779/768079>.

Evropska komisija, Predlog DIREKTIVA EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA o spremljanju in odpornosti tal (zakonodaja o spremljanju tal) COM/2023/416 final: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A52023PC0416&%3Bqid=1706624227744>.

Hering, D, Schürings, C, Wenskus, F, Blackstock, K, Borja, A, Birk, S, Bullock, C, Carvalho, L, Dagher-Kharrat, M B, Lakner, S, Lovrić, N, McGuinness, S, Nabuurs, G-J, Sánchez-Arcilla, A, Settele, J and Pe'er, G (2023) *Securing success for the Nature Restoration Law*. Science št. 382 (6676), 1248–1250: <https://doi.org/10.1126/science.adk1658>.

IEEP in Ecologic Institute, *How much will the implementation of the Nature Restoration Law cost and how much funding is available?*, december 2022: https://ieep.eu/wp-content/uploads/2023/01/4_-_Nature-Restoration-Law-and-Funding.pdf.

IEEP, *Why is nature restoration critical for climate mitigation in the EU?*, december 2022: https://ieep.eu/wp-content/uploads/2023/01/1_Nature-Restoration-and-Climate-mitigation.pdf.

IEEP, *Why is nature restoration critical to sustain jobs and economic benefits from healthy ecosystems services?*, december 2022: https://ieep.eu/wp-content/uploads/2023/01/5_Economic-benefits-of-Nature-Restoration.pdf.

Dokument o stališču NVO: *Call for a Dedicated EU Nature Restoration Fund*, julij 2024: https://www.wwf.eu/wwf_news/publications/?14503641/Call-for-a-dedicated-EU-Nature-Restoration-Fund.

Uredba (EU) 2024/1991 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. junija 2024 o obnovi narave in spremembi Uredbe (EU) 2022/869: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=OJ:L_202401991.

Röschel, L. in drugi, *State of nature in the EU – Methodological paper. Methodologies under the Nature Directives reporting 2013-2018 and analysis for the State of Nature 2000*, Tehnični dokument ETC/BD 2/2020, European Topic Centre for Biodiversity: <https://www.eionet.europa.eu/etcs/etc-bd/products/etc-bd-reports/etc-bd-technical-paper-2-2020-state-of-nature-in-the-eu-methodological-paper-methodologies-under-the-nature-directives-reporting-2013-2018-and-analysis-for-the-state-of-nature-2000>.

The Ecologic Institute, *Why is nature restoration critical to improving human health and well-being?*, december 2022: https://ieep.eu/wp-content/uploads/2023/01/7_-_Nature-Restoration-and-Health-and-Well-being.pdf.

UNECE, *Maastricht Recommendations on Promoting Effective Public Participation in Decision-making in Environmental Matters prepared under the Aarhus Convention*, ISBN 978-92-1-117089-4: <https://unece.org/DAM/env/pp/documents/cep43e.pdf>.

WWF, *Economic benefits of investing in nature restoration*, 2021: https://wwfeu.awsassets.panda.org/downloads/wwf_factsheet_nature_restoration_soc_economic_web.pdf.

Priloga I – Zbirna razpredelnica pravnih zahtev (členi 4 do 13)

Sledeči povzetek členov 4 do 13 ni celovit opis ali razlaga pravnega besedila.

ČLEN	POVZETEK
ČLEN 4 OBNOVA KOPENSKIH, OBALNIH IN SLADKOVODNIH EKOSISTEMOV	<p>Države članice bodo vzpostavile ukrepe za obnovo narave, ki so potrebni za:</p> <ul style="list-style-type: none"> izboljšanje stanja in povezljivosti habitatnih tipov iz Priloge I na vsaj 30 % celotnega območja, ki zdaj ni v dobrem stanju, do leta 2030, na 60 % do leta 2040 in na 90 % do leta 2050; ponovno vzpostavitev habitatnih tipov iz Priloge I na območjih, kjer jih ni, na vsaj 30 % dodatnih območij do leta 2030, na 60 % do leta 2040 in na 100 % do leta 2050; izboljšanje kakovosti in količine habitatov vrst, navedenih v direktivah EU o naravi. <p>Države članice so pozvane, naj do leta 2030 dajo prednost območjem Natura 2000. Vsi navedeni ukrepi za obnovo narave morajo temeljiti na najboljšem razpoložljivem znanju in najnovejših znanstvenih dokazih, njihov cilj pa mora biti, da se navedena območja nenehno izboljšujejo, dokler na njih ni doseženo dobro stanje, in da se njihovo stanje bistveno ne poslabša. Do leta 2030 mora biti stanje habitatnih tipov znano za vsaj 90 % območja zavarovanih habitatnih tipov, za celotno območje pa do leta 2040.</p> <p>Neizpolnjevanje zahtev glede neposlabšanja stanja bi bilo lahko za kopenske, obalne in sladkovodne ter morske ekosisteme zunaj območij Natura 2000 upravičeno v primerih poslabšanja zaradi višje sile (vključno z naravnimi nesrečami), neizogibnih sprememb habitatnih tipov in habitatov vrst, ki jih neposredno povzročajo podnebne spremembe, načrta ali projekta prevladujočega javnega interesa, za katerega ni na voljo nobenih manj škodljivih alternativnih rešitev, ali ukrepanja ali neukrepanja drugih držav. Znotraj območij Natura 2000 je neizpolnjevanje obveznosti glede neposlabšanja stanja upravičeno zaradi višje sile, neizogibnih sprememb habitatnih tipov in habitatov vrst, ki so neposredna posledica podnebnih sprememb, in načrta ali projekta, odobrenega v skladu s členom 6(4) direktive o habitatih.</p>
ČLEN 5 OBNOVA MORSKIH EKOSISTEMOV	<p>Države članice bodo vzpostavile ukrepe za obnovo narave, ki so potrebni za:</p> <ul style="list-style-type: none"> izboljšanje stanja habitatnih tipov v skupinah 1 do 6, navedenih v Prilogi I, na vsaj 30 % celotnega območja, ki zdaj ni v dobrem stanju, do leta 2030, na 60 % do leta 2040 in na 90 % do leta 2050. Za skupino 7 (mehki sedimenti) veljajo drugi cilji; ponovno vzpostavitev habitatnih tipov iz Priloge II (skupine 1 do 6) na območjih, kjer jih ni, na vsaj 30 % dodatnih območij do leta 2030, na 60 % do leta 2040 in na 100 % do leta 2050; izboljšanje kakovosti in količine habitatov vrst, navedenih v direktivah EU o naravi in v Prilogi III k uredbi o obnovi narave. <p>Vsi ti ukrepi za obnovo narave morajo temeljiti na najboljšem razpoložljivem znanju in najnovejših znanstvenih dokazih, cilja teh ukrepov pa morata biti nenehno izboljševanje stanja na teh območjih, dokler na njih ni doseženo dobro stanje, in preprečitev bistvenega poslabšanja na njih. Do leta 2030 mora biti stanje habitatnih tipov znano za vsaj 50 % območja, pokritega s habitatnimi tipi v skupinah 1 do 6, navedenih v Prilogi II, za celotno območje pa do leta 2040. Za skupino 7 (mehki sedimenti) mora biti do leta 2040 znano stanje za vsaj 50 % pokritega območja, za celotno območje pa do leta 2050.</p> <p>Ista odstopanja od obveznosti glede neposlabšanja stanja na območjih Natura 2000 in zunaj njih, navedena v členu 4, veljajo tudi za člen 5.</p>

ČLEN 6 ENERGIJA IZ OBNOVLJIVIH VIROV

Za načrtovanje, gradnjo in obratovanje infrastrukture za energijo iz obnovljivih virov se domneva, da so v prevladujočem javnem interesu. Zato so taka območja lahko izvzeta iz zahtev, da manj škodljive rešitve niso na voljo in da se načrt izvede pod pogojem, da se opravi celovita presoja vplivov na okolje ali presoja vplivov na okolje.

ČLEN 7 NACIONALNA OBRAMBA

Območja, ki se uporabljajo za nacionalno obrambo, so lahko izvzeta iz zahtev za obnovo kopenskih, obalnih, sladkovodnih in morskih ekosistemov, če so ukrepi nezdružljivi z nadaljnjo vojaško uporabo območij. Države članice lahko same določijo, da so načrti ali projekti nacionalne obrambe v prevladujočem javnem interesu. Zato lahko takšne načrte in projekte izvzamejo iz zahteve, da manj škodljive alternativne rešitve niso na voljo, če uvedejo ukrepe za omilitve vplivov teh projektov in načrtov na habitatne tipe.

ČLEN 8 OBNOVA URBANIH EKOSISTEMOV

Države članice morajo zagotoviti, da na celotnem nacionalnem območju ne pride do neto izgub urbane zelene površine ter urbanega pokrova drevesnih krošenj v primerjavi z letom 2024, po tem letu pa doseči trend povečanja. Območja lahko pod nekaterimi pogoji izključijo.

ČLEN 9 OBNOVA NARAVNE REČNE POVEZLJIVOSTI IN NARAVNIH FUNKCIJ POVEZANIH POPLAVNIH OBMOČIJ

Države članice morajo pripraviti popis umetnih ovir za povezljivost rek in površinskih voda ter nato opredeliti ovire, ki jih je treba odstraniti, da se prispeva k doseganju ciljev iz člena 4 in cilja obnove najmanj 25 000 km rek v stanje prosto tekočih rek v EU do leta 2030. Nato morajo opredeljene ovire odstraniti, pri čemer se morajo osredotočiti predvsem na zastarele ovire, sprejeti ustrezne dopolnilne ukrepe in zagotoviti ohranitev naravne rečne povezljivosti.

ČLEN 10 OBNOVA POPULACIJ OPRAŠEVALCEV

Države članice morajo izboljšati raznovrstnost oprasovalcev in obrniti trend upadanja populacije oprasovalcev najpozneje do leta 2030, po tem pa doseči trend povečanja. Evropska komisija bo v enem letu od začetka uveljavitve Uredbe sprejela metodo za spremljanje raznovrstnosti oprasovalcev in populacij oprasovalcev.

ČLEN 11 OBNOVA KMETIJSKIH EKOSISTEMOV

Države članice bodo uvedle ukrepe za obnovo narave, ki so potrebni za povečanje biotske raznovrstnosti v kmetijskih ekosistemih zunaj habitatnih tipov iz Priloge I in s katerimi bodo dosegle trend povečanja najmanj dveh od treh kazalnikov, in sicer (a) indeksa travniških metuljev; (b) zalog organskega ogljika v obdelovalnih mineralnih tleh in (c) deleža kmetijskih zemljišč s krajinskimi značilnostmi, ki omogočajo veliko raznovrstnost. Uvedle bodo ukrepe za zagotovitev, da indeks splošno razširjenih ptic kmetijske krajine, ki temelji na vrstah, navedenih v Prilogi V, doseže določene ravni izboljšanja do let 2030, 2040 in 2050, z različnimi cilji za države članice z zgodovinsko bolj ali manj upadlimi populacijami ptic kmetijske krajine. Uvedle bodo tudi ukrepe za obnovo izsušenih šotičev v kmetijski rabi na vsaj 30 % območij do leta 2030, od katerih je treba ponovno omočiti najmanj četrtino, ter 40 % območij do leta 2040 in 50 % območij do leta 2050, od katerih je treba ponovno omočiti najmanj tretjino. Ta zahteva se lahko pod določenimi posebnimi pogoji, povezanimi z javnim interesom, zmanjša.

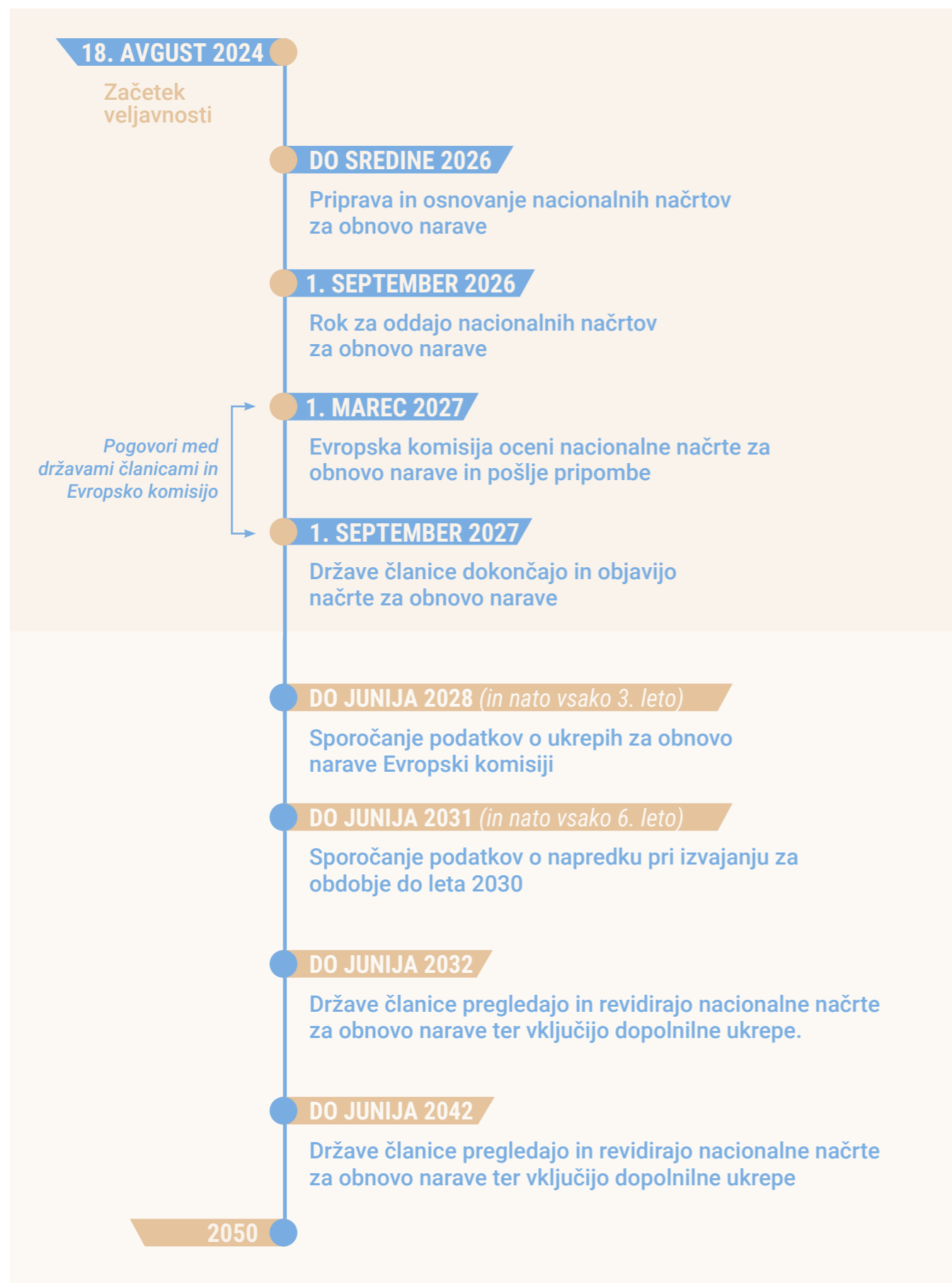
ČLEN 12 OBNOVA GOZDNIH EKOSISTEMOV

Države članice si bodo med izvajanjem ukrepov za doseganje ciljev iz člena 4 in členov 8 do 12 prizadevale prispevati k zavezi, da bodo do leta 2030 v EU zasajene vsaj 3 milijarde dodatnih dreves, ob polnem spoštovanju ekoloških načel in s ciljem povečanja ekološke povezljivosti.

ČLEN 13 ZASADITEV TREH MILIJARD DODATNIH DREVES

Države članice bodo uvedle ukrepe za obnovo narave, ki so potrebni za povečanje biotske raznovrstnosti v gozdnih ekosistemih zunaj habitatnih tipov iz Priloge I in s katerimi bodo dosegle trend povečanja indeksa splošno razširjenih gozdnih ptic ter vsaj šestih od sedmih kazalnikov, ki so (a) stoječi odmrli les; (b) ležeči odmrli les; (c) delež gozdov z neenakomerno starostno strukturo; (d) gozdna povezljivost; (e) zaloge organskega ogljika; (f) delež gozdov, v katerih prevladujejo domorodne vrste dreves, in (g) raznovrstnost drevesnih vrst.

Priloga II – Prikaz časovnice procesa načrtovanja

Priloga III – Seznam prilog k uredbi o obnovi narave

Priloga I	Kopenski, obalni in sladkovodni ekosistemi – habitatni tipi in skupine habitatnih tipov iz člena 4(1) in (2)
Priloga II	Morski ekosistemi – habitatni tipi in skupine habitatnih tipov iz člena 5(1) in (2)
Priloga III	Morske vrste iz člena 5(5)
Priloga IV	Seznam kazalnikov biotske raznovrstnosti za kmetijske ekosisteme iz člena 11(2)
Priloga V	Indeks splošno razširjenih ptic kmetijske krajine na nacionalni ravni
Priloga VI	Seznam kazalnikov biotske raznovrstnosti za gozdne ekosisteme iz člena 12(2) in (3)
Priloga VII	Seznam primerov ukrepov za obnovo narave iz člena 14(16)

#RESTORENATURE